

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ: ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΗ ΑΠΑΤΗΣ

του/της

ΣΟΦΙΑΣ ΜΑΡΑΝΤΙΔΟΥ

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στη

Λογιστική και Χρηματοοικονομική

Θεσσαλονίκη 2019

Περίληψη

Η συγκεκριμένη διπλωματική εργασία έχει ως αντικείμενο τον εσωτερικό έλεγχο και έχει σκοπό να αναλύσει τις βασικές λειτουργίες του, την αναγκαιότητα εφαρμογής του και τον τρόπο που συμβάλει στην πρόληψη της απάτης.

Αρχικά, γίνεται μια εισαγωγή στην έννοια και στη σημασία του εσωτερικού ελέγχου για τις σύγχρονες επιχειρήσεις και αναφέρεται ο σκοπός και η δομή της διπλωματικής εργασίας. Ακολουθεί η παρουσίαση ερευνών και επιστημονικών άρθρων από τη διεθνή βιβλιογραφία με θέμα τον εσωτερικό έλεγχο προκειμένου να κατανοηθεί καλύτερα η συμβολή του στις καθημερινές λειτουργίες του οργανισμού.

Στη συνέχεια, αναλύεται ο εσωτερικός έλεγχος, ο σκοπός και οι στόχοι του, οι αρχές που οφείλει να ακολουθεί και η χρησιμότητά του. Γίνεται αναφορά στα απαραίτητα χαρακτηριστικά που απαιτούνται για την αποτελεσματική λειτουργία του αλλά και στις αδυναμίες που πολλές φορές παρουσιάζονται κατά την εφαρμογή του. Η σημασία ενός αποτελεσματικού και ισχυρού συστήματος εσωτερικού ελέγχου είναι αναγκαίο να κατανοηθεί από όλες τις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς με σκοπό την άμεση εφαρμογή του. Ακόμη, παρουσιάζεται η διαδικασία αξιολόγησης των κινδύνων η οποία δίνει τη δυνατότητα στην επιχείρηση να αναγνωρίζει και να αντιμετωπίζει έγκαιρα τους επιχειρηματικούς κινδύνους που προκύπτουν. Παράλληλα, επισημαίνονται οι ευθύνες του εσωτερικού ελεγκτή όσον αφορά τις απάτες καθώς και ο ρόλος που διαδραματίζει ο εσωτερικός έλεγχος στη διαδικασία πρόληψης της απάτης. Αναφέρονται ακόμη μέτρα για τον εντοπισμό και τον περιορισμό της εμφάνισης φαινομένων απάτης και παρουσιάζεται αναλυτικά το μοντέλο αντιμετώπισης κινδύνου του COSO.

Τέλος, αναλύεται η έννοια της απάτης που εμφανίζεται στις επιχειρήσεις και δημιουργεί σημαντικές οικονομικές απώλειες και ζημιές. Αναφέρονται τα είδη απάτης που μπορεί να προέρχονται είτε από εσωτερικούς είτε από εξωτερικούς φορείς δράσης καθώς και τα κίνητρα που οδηγούν στη διάπραξη παράνομων δραστηριοτήτων. Ακόμη, επεξηγείται και η έννοια του Τριγώνου της απάτης όπου περιλαμβάνει όλες τις παραμέτρους που υπάρχουν σε κάθε μορφή απάτης.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	ii
Περιεχόμενα	iii
Κεφάλαιο 1- Εισαγωγή.....	1
1.1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις	1
1.2. Σκοπός της εργασίας	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
1.3. Δομή της εργασίας	3
Κεφάλαιο 2- Επισκόπηση Βιβλιογραφίας.....	4
2.1. Εισαγωγικά στοιχεία	4
2.2. Μελέτες για τον εσωτερικό έλεγχο	4
Κεφάλαιο 3- Εσωτερικός Έλεγχος.....	8
3.1. Εισαγωγή στον Εσωτερικό Έλεγχο	8
3.2. Η έννοια του ελέγχου	9
3.3. Ορισμός και έννοια του εσωτερικού ελέγχου	10
3.4. Είδη εσωτερικού ελέγχου.....	11
3.5. Σκοποί και στόχοι εσωτερικού ελέγχου	12
3.6. Αρχές εσωτερικού ελέγχου	13
3.7. Χρησιμότητα εσωτερικού ελέγχου.....	14
3.8. Χαρακτηριστικά ενός αποτελεσματικού ελέγχου	16
3.9. Αδυναμίες του συστήματος εσωτερικού ελέγχου	21
3.10. Κώδικας Δεοντολογίας εσωτερικού ελέγχου	22
3.11. Διαδικασία αξιολόγησης της απάτης.....	24
3.12. Ευθύνες του εσωτερικού ελεγκτή	25
3.13. Ο εσωτερικός έλεγχος στην πρόληψη και ανίχνευση απάτης.....	27
3.14. Μοντέλο COSO.....	30
Κεφάλαιο 4- Η Απάτη στην επιχείρηση.....	35
4.1. Εισαγωγικά στοιχεία	35
4.2. Ορισμός και έννοια της απάτης.....	35
4.3. Απάτες εργαζομένων.....	37
4.4. Απάτες πελατών και προμηθευτών	38
4.5. Απάτες με τη χρήση Ηλεκτρονικού Υπολογιστή	39
4.6. Κίνητρα της απάτης.....	41
4.7. Το τρίγωνο της απάτης.....	42

Κεφάλαιο 5- Συμπεράσματα, περιορισμοί και προτάσεις για μελλοντική έρευνα	46
Βιβλιογραφία.....	49

Κεφάλαιο 1^ο - Εισαγωγή

1.1. Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

Οι σύγχρονες συνθήκες εργασίας, το έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον και οι συνεχείς εξελίξεις στην οικονομία απαιτούν από τις επιχειρήσεις άριστη λειτουργία και οργάνωση προκειμένου να επιτύχουν τόσο τους στόχους όσο και τη βιωσιμότητα τους. Οι παρεκκλίσεις από το επιθυμητό αποτέλεσμα και η μη συμμόρφωση στους κανόνες και στις πολιτικές που έχει ορίσει η διοίκηση δημιουργούν δυσμενείς καταστάσεις στον οργανισμό. Έτσι, η ανάγκη για την εφαρμογή ελέγχου είναι απαραίτητη και αναγκαία για κάθε επιχείρηση. Διαφορετικά, είναι αδύνατο να εκτιμηθεί ο βαθμός υλοποίησης των επιθυμητών και καθορισμένων αποτελεσμάτων και να πραγματοποιηθεί εντοπισμός προβλημάτων και αδυναμιών.

Επομένως, η μεγέθυνση και η πολυπλοκότητα των οργανισμών δημιούργησε την ανάγκη του εσωτερικού ελέγχου ο οποίος μεριμνά για την αποτελεσματική λειτουργία της επιχειρηματικής οντότητας. Επισημαίνει τα αδύναμα σημεία του οργανισμού, εκμεταλλεύεται τις αλλαγές και τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται στο περιβάλλον και προτείνει βελτιώσεις για τον καλύτερο συντονισμό, τη συνοχή και την αποτελεσματικότητα. Είναι υπεύθυνος για τον καταμερισμό και τον προσδιορισμό των ρόλων και καθηκόντων των εργαζομένων έτσι ώστε να υλοποιείται αποτελεσματικά το έργο και η αποστολή της επιχείρησης αλλά και για να επιτυγχάνονται οι αντικειμενικοί σκοποί της.

Από την άλλη πλευρά, η συνεχής εμφάνιση φαινομένων απάτης και παράνομων δραστηριοτήτων στους οργανισμούς επιφέρει μεγάλες οικονομικές απώλειες και ζημιές και κατ' επέκταση προκαλεί αρνητική φήμη για την οικονομική μονάδα. Οι πιθανότητες διάπραξης απάτης αυξάνονται όταν δεν υπάρχει αποτελεσματική εταιρική διακυβέρνηση και σύστημα εσωτερικού ελέγχου. Για την αποφυγή κρουσμάτων απάτης και δόλιας συμπεριφοράς με σκοπό το προσωπικό όφελος εις βάρος της επιχείρησης είναι απαραίτητη η εφαρμογή του ελέγχου.

Η ύπαρξη ενός ισχυρού και αποτελεσματικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου το οποίο προβλέπει την διαδικασία αξιολόγησης των κινδύνων απάτης, ορίζει ρητά τις ευθύνες και τις υποχρεώσεις των εργαζομένων, θέτει σε προτεραιότητα τη διαδικασία πρόληψης και

αποτροπής της απάτης οδηγεί αναμφίβολα στην επίτευξη του έργου και της αποστολής της οικονομικής οντότητας επιτυγχάνοντας την καλύτερη δυνατή λειτουργία της. Οι επιχειρήσεις που θα αναγνωρίσουν και θα εντάξουν τον εσωτερικό έλεγχο στη λειτουργία τους θα καταφέρουν υψηλή αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα διασφαλίζοντας την πρόοδο και την ανάπτυξή τους.

1.2. Σκοπός της εργασίας

Σκοπός αυτής της εργασίας, η οποία υλοποιήθηκε στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού προγράμματος «Λογιστική και Χρηματοοικονομική» του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, είναι να παρουσιάσει το ρόλο του εσωτερικού ελέγχου σε έναν επιχειρηματικό οργανισμό και πως συνδέεται με τον εντοπισμό και τον περιορισμό της απάτης. Να παρουσιάσει τη συμβολή του στην έγκαιρη αναγνώριση όλων των αδυναμιών και των τρωτών σημείων του οργανισμού και να καταφέρει να μετριάσει και να περιορίσει τα κρούσματα απάτης. Ακόμη, να τονίσει την αναγκαιότητα εφαρμογής ενός ισχυρού συστήματος εσωτερικού ελέγχου ως προϋπόθεση για την εύρυθμη λειτουργία και τη μακροχρόνια βιωσιμότητα μιας οικονομικής μονάδας. Μέσα από την επισκόπηση της διαθέσιμης βιβλιογραφίας και των μελετών που έχουν πραγματοποιηθεί για το θέμα του εσωτερικού ελέγχου γίνεται μια προσπάθεια παρουσίασης της αξίας και της συμβολής του.

1.3. Δομή της εργασίας

Το πρώτο κεφάλαιο της εργασίας, η εισαγωγή, αναφέρεται στην έννοια του ελέγχου και περιγράφεται ο σκοπός, το αντικείμενο και η δομή της εργασίας.

Το δεύτερο κεφάλαιο αποτελεί βιβλιογραφική επισκόπηση και περιλαμβάνει άρθρα και έρευνες από τη Διεθνή Βιβλιογραφία που αφορούν τη συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στις επιχειρηματικές μονάδες και την ικανότητα του να διαχειρίζεται τους κινδύνους.

Στο τρίτο κεφάλαιο περιγράφεται αναλυτικά η έννοια του εσωτερικού έλεγχου, οι σκοποί και οι στόχοι του καθώς και οι αρχές στις οποίες βασίζεται προκειμένου να λειτουργεί σύμφωνα με τα καθορισμένα πρότυπα. Ακόμη, αναφέρεται η χρησιμότητα και αναγκαιότητα εφαρμογής του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και τα χαρακτηριστικά που είναι απαραίτητο να διαθέτει ώστε να λειτουργεί αποτελεσματικά. Επιπλέον, παρουσιάζονται τόσο οι αδυναμίες του εσωτερικού ελέγχου όσο και ο Κώδικας Δεοντολογίας τον οποίο πρέπει να εφαρμόζουν όσοι ασκούν το επάγγελμα του ελεγκτή. Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στη σχέση μεταξύ του εσωτερικού ελέγχου και της προσπάθειας πρόληψης της απάτης. Περιγράφεται η διαδικασία αξιολόγησης των κινδύνων απάτης και οι ευθύνες που έχει ο εσωτερικός ελεγκτής. Ακόμη, αναλύεται η συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στη πρόληψη και καταπολέμηση της απάτης και παρουσιάζεται το μοντέλο COSO για την αντιμετώπιση του κινδύνου.

Στο τέταρτο κεφάλαιο δίνεται βάση στην έννοια της απάτης και στα είδη που μπορούν να προκύψουν. Επιπλέον αναφέρονται τα κίνητρα της απάτης και επεξηγείται η έννοια του Τριγώνου της απάτης.

Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο, ακολουθούν τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την ανάλυση του θέματος που διαπραγματεύτηκε η εργασία αυτή, οι περιορισμοί και οι προτάσεις για μελλοντική έρευνα και η παράθεση των βιβλιογραφικών πηγών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο – Επισκόπηση βιβλιογραφίας

2.1. Εισαγωγικά στοιχεία

Ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί ένα θέμα το οποίο απασχολεί και θα συνεχίσει μελλοντικά να απασχολεί τους ερευνητές και τους ακαδημαϊκούς του κλάδου. Έχουν γίνει πολλές έρευνες και μελέτες σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο και την εφαρμογή του ώστε να τεκμηριωθεί η συμβολή και η συνεισφορά του στην αποτελεσματική λειτουργία των επιχειρηματικών οργανισμών. Παρακάτω, θα αναφερθούν ενδεικτικά ορισμένα επιστημονικά άρθρα από τη Διεθνή βιβλιογραφία με θέμα τον εσωτερικό έλεγχο.

2.2. Μελέτες για τον εσωτερικό έλεγχο

Οι Yu-Tzu Chang et al. (2019), δημοσίευσαν άρθρο στο οποίο ανέφεραν ότι η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου βοηθά τη διοίκηση να βελτιώσει τους εσωτερικούς ελέγχους για τις λειτουργίες, την υποβολή εκθέσεων και τη συμμόρφωση. Στην έρευνα τους, εξετάζουν τη συσχέτιση μεταξύ των ελλείψεων ποιότητας και της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου και της συμμόρφωσης. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι μια μεγαλύτερη ομάδα εσωτερικού ελέγχου μπορεί να βελτιώσει την απόδοση του εσωτερικού ελέγχου τόσο για τις πράξεις όσο και για τη συμμόρφωση, ενώ η αρμοδιότητα του εσωτερικού ελεγκτή συνδέεται θετικά με την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου της συμμόρφωσης.

Η Ιονυ (2018), σε άρθρο της για τον εσωτερικό έλεγχο αναφέρθηκε στο πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος του στη διαδικασία αξιολόγησης και διαχείρισης των κινδύνων ενός επιχειρηματικού οργανισμού. Κατά συνέπεια, αποτελεί μεγάλη πρόκληση για τη διοίκηση η διάταξη ενός συστήματος διαχείρισης κινδύνου και ενός αποτελεσματικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Η δραστηριότητα του εσωτερικού ελέγχου πρέπει να είναι προσανατολισμένη προς την αποτελεσματική διαχείριση των υλικών, ανθρώπινων και οικονομικών πόρων, την πρόληψη της απάτης και την ελαχιστοποίηση των κινδύνων σχετικά με τα γεγονότα και τις συναλλαγές που συμβαίνουν μέσα σε μια εταιρεία. Έτσι, καταλήγει στο γεγονός ότι η υλοποίηση μιας αποτελεσματικής δραστηριότητας εσωτερικού ελέγχου από

τις επιχειρήσεις δημιουργεί προστιθέμενη αξία, μέσω των αποταμιεύσεων και των ευκαιριών που δημιουργεί, των ζημιών και των παράνομων δραστηριοτήτων που μπορούν να αποφευχθούν, αλλά και μέσω ενός παράγοντα που διασφαλίζει τη διαφάνεια στις δραστηριότητες της εταιρείας και συμβάλλει στην αποτελεσματικότητα των πολιτικών της. Ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να διαδραματίσει ενεργό ρόλο στην εφαρμογή ενός αποτελεσματικού συστήματος διαχείρισης κινδύνων το οποίο θα μπορούσε να διατηρηθεί μέσω της εφαρμογής ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Τέλος, αναφέρει το θέμα της ανεξαρτησίας των εσωτερικών ελεγκτών ως βασικό παράγοντα για την αποτελεσματική εκπλήρωση των καθηκόντων τους. Θεωρεί πως είναι απαραίτητο από την πλευρά της διοίκησης να αντιληφθεί και να εκτιμήσει τον πραγματικό ρόλο του εσωτερικού ελέγχου, ο οποίος είναι να εκθέσει και να αναλύσει τους κινδύνους που συνδέονται με τις ελεγχόμενες δραστηριότητες. Επομένως θα πρέπει η διοίκηση να μην επιζητά υποταγή και να μην αποτελεί εμπόδιο στη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου.

Οι Drogalas και Siopi (2017), δημοσίευσαν ένα άρθρο στο οποίο αναφέρθηκαν στη διαχείριση κινδύνων και στο βαθμό που ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να παρακολουθήσει και να βελτιώσει τις διαδικασίες διαχείρισης των κινδύνων. Στην έρευνα τους χρησιμοποίησαν τη μέθοδο της παλινδρόμησης και κατέληξαν πως ο εσωτερικός έλεγχος, ο εσωτερικός ελεγκτής και η προστιθέμενη αξία που προκύπτει από τον έλεγχο είναι στατιστικά σημαντικά σε σχέση με τη διαχείριση κινδύνου. Χρησιμοποιώντας στοιχεία από ελληνικές εταιρίες, τόνισαν την αλληλεξάρτηση που υπάρχει μεταξύ του εσωτερικού ελέγχου και της διαδικασίας διαχείρισης κινδύνων.

Οι Chambers και Odar (2015), προσπάθησαν να διερευνήσουν τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να ανακάμψει ο εσωτερικός έλεγχος ο οποίος ενώ αποτελούσε βασικό πυλώνα των επιχειρήσεων, απέτυχε να προλάβει και να αποτρέψει την παγκόσμια οικονομική κρίση. Στην έρευνα τους κάνουν μια αναφορά στην ιστορία του εσωτερικού ελέγχου και καταλήγουν σε μια εκτίμηση του σύγχρονου ρόλου του. Τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγουν αναφέρουν ότι ο εσωτερικός έλεγχος δεν είχε σχεδιαστεί σωστά και δεν ήταν κατάλληλος για το συγκεκριμένο σκοπό. Προτείνουν λοιπόν, ο εσωτερικός έλεγχος να ελέγχει αποτελεσματικότερα και να παρέχει πιο αξιόπιστη διαβεβαίωση στα διοικητικά συμβούλια. Ακόμη, επισημαίνουν ότι το Παγκόσμιο Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών θα πρέπει να χρησιμοποιήσει τις πρόσφατες ενισχυμένες κατευθυντήριες γραμμές εσωτερικού ελέγχου ως εφαλτήριο για να επανακτήσει την υπεροχή. Τέλος, πιστεύουν ότι ο εσωτερικός έλεγχος θα πρέπει να μειώσει τη στενή σχέση που τον συνδέει με τη διοίκηση.

Οι Caratas και Spatariu(2014), προσπάθησαν σε άρθρο τους να παρουσιάσουν το ρόλο του εσωτερικού ελέγχου στη σύγχρονη ζωή μιας επιχείρησης. Επεξήγησαν τη σημασία του εσωτερικού ελέγχου όσον αφορά την ευημερία, την αύξηση της αξίας και την επίτευξη των στόχων του οργανισμού. Ακόμη, αναφέρουν τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου ως απαραίτητη για την διασφάλιση των περιουσιακών στοιχείων, την ασφάλεια ακριβών και αξιόπιστων στοιχείων και για την αξιολόγηση και ελαχιστοποίηση των κινδύνων. Ωστόσο, τόνισαν ότι θα χρειαστεί η προσαρμογή της στις μεταβαλλόμενες προσδοκίες και στις πολιτικές πρόληψης της απάτης. Η παρουσία ενός αποτελεσματικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου μπορεί να βελτιώσει τις επιδόσεις της επιχείρησης, τη χρηματοοικονομική πληροφόρηση και τις στρατηγικές ελέγχου.

Ακόμη μια προσπάθεια για την περιγραφή των ωφελειών που προσφέρει ο εσωτερικός έλεγχος έγινε από τους Petrascu και Attila (2013). Στόχος τους ήταν να υπογραμμίσουν τη σημασία και την αξία του εσωτερικού ελέγχου σε κάθε οικονομική οντότητα και την ανάδειξη του ως ένα εργαλείο που βοηθάει στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, στην καλύτερη διαχείριση των δραστηριοτήτων και στη διασφάλιση της αποτελεσματικής λειτουργίας. Επισήμαναν ακόμη, πως για να πετύχει μια επιχείρηση την καλύτερη διαχείριση των περιουσιακών της στοιχείων, να μειώσει το κόστος και να μεγιστοποιήσει το κέρδος της αλλά και να επιτύχει τους στόχους είναι απαραίτητη η εφαρμογή του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.

Ο Feizizadeh (2012), ανέφερε σε άρθρο του το γεγονός ότι οι οργανισμοί μετρούν την αποτελεσματικότητα όχι μόνο των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων αλλά και του συστήματος εσωτερικού ελέγχου που εφαρμόζουν. Κρίνει λοιπόν απαραίτητη τη συνεχή παρακολούθηση των επιδόσεων και τη σύγκριση με τις προσδοκίες του ανώτατου διοικητικού συμβουλίου. Για να επιτευχθεί αυτή η υψηλή απόδοση, είναι σημαντικό να κατανοηθούν πλήρως οι προσδοκίες και όλοι οι εργαζόμενοι του τμήματος εσωτερικού ελέγχου να λειτουργούν έχοντας θέσει ίδιες προτεραιότητες και στόχους. Για να είναι πετυχημένος ο εσωτερικός έλεγχος θα πρέπει να αποκτήσει την επάρκεια όσον αφορά τις λειτουργίες, τις διαδικασίες αλλά και το σύνολο των δεξιοτήτων. Τέλος, θεωρεί απαραίτητη τη συμμόρφωση στα ελεγκτικά πρότυπα σε συνδυασμό με την υιοθέτηση της κατάλληλης δεοντολογίας και αξιών.

Ακόμη, οι Steinbart, Raschke, Gal και Dilla (2012), ανέφεραν σε άρθρο τους ότι οι λειτουργίες εσωτερικού ελέγχου και ασφάλειας πληροφοριών θα πρέπει να συνεργάζονται

αρμονικά. Το προσωπικό ασφάλειας πληροφοριών σχεδιάζει, υλοποιεί και εφαρμόζει διάφορες διαδικασίες και τεχνολογίες για την προστασία των πληροφοριακών πόρων του οργανισμού και ο εσωτερικός έλεγχος παρέχει περιοδική ανατροφοδότηση σχετικά με την αποτελεσματικότητα αυτών των δραστηριοτήτων μαζί με προτάσεις βελτίωσης. Στην έρευνά τους πραγματοποίησαν συνεντεύξεις τόσο με εσωτερικούς ελεγκτές όσο και με επαγγελματίες πληροφοριακών συστημάτων. Μέσα από αυτή την ενέργεια, ανέπτυξαν ένα εξερευνητικό μοντέλο των παραγόντων που επηρεάζουν τη φύση της σχέσης μεταξύ των λειτουργιών εσωτερικού ελέγχου και ασφάλειας πληροφοριών και περιέγραψαν τα πιθανά οφέλη που μπορούν να αντλήσουν οι οργανώσεις από αυτή τη σχέση.

Οι Burnaby, Howe και Muehlmann (2011), δημοσίευσαν ένα άρθρο που αφορούσε τον εντοπισμό απάτης στους οργανισμούς και το ρόλο του εσωτερικού ελέγχου. Παρατήρησαν ότι καθώς αυξάνονται οι οικονομικές πιέσεις, λόγω της κρίσης και της φτωχής οικονομίας, οι περικοπές που αφορούν το τμήμα του εσωτερικού ελέγχου θα οδηγήσουν αναπόφευκτα σε περισσότερες περιπτώσεις απάτης και διαφθοράς. Ωστόσο, προκειμένου να καταπολεμηθεί η απάτη στις επιχειρήσεις πρέπει να βασιστούν κυρίως στη δραστηριότητα του εσωτερικού ελέγχου και στην ικανότητα του να ανιχνεύει την απάτη έγκαιρα. Η έρευνα τους επικεντρώθηκε στις ευθύνες των εσωτερικών ελεγκτών όσον αφορά τον εντοπισμό της απάτης, τις διαδικασίες ελέγχου και τα είδη λογισμικών που χρησιμοποιούν καθώς και τις απαραίτητες δεξιότητες που πρέπει να διαθέτουν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο - Εσωτερικός Έλεγχος

3.1. Εισαγωγή στον εσωτερικό έλεγχο

Ο εσωτερικός έλεγχος διενεργείται από άτομα τα οποία αποτελούν προσωπικό της ελεγχόμενης επιχείρησης και σχετίζονται άμεσα με τα διοικητικά στελέχη. Κατέχουν τις απαραίτητες επιστημονικές γνώσεις, το επαγγελματικό υπόβαθρο και την κατάλληλη εμπειρία και αποτελούν μέρος του οργανισμού.

Ο εσωτερικός έλεγχος αφορά την ορθή τήρηση των διαδικασιών και των πολιτικών που έχει ορίσει η διοίκηση, τη συμμόρφωση των στελεχών και του προσωπικού στους κανονισμούς και στις νομοθετικές διατάξεις και την αποτελεσματική λειτουργία του επιχειρηματικού οργανισμού. Στο παρόν κεφάλαιο αναφέρεται η έννοια του εσωτερικού ελέγχου, τα είδη και οι σκοποί του καθώς και οι αρχές που τον διέπουν. Ακόμη, επεξηγείται η ανάγκη για την εφαρμογή του και η χρησιμότητα του καθώς και τα βασικά χαρακτηριστικά που απαιτούνται για την επίτευξη της αποτελεσματικότητας. Επιπλέον, παρουσιάζεται ο Κώδικας Δεοντολογίας ο οποίος είναι απαραίτητο να τηρείται από τα άτομα που αποτελούν το εσωτερικό περιβάλλον του οργανισμού.

Από την άλλη πλευρά, η πολύπλοκη δομή των επιχειρήσεων και η εφαρμογή μέτρων τα οποία δεν είναι κατάλληλα δημιουργούν τις προϋποθέσεις για τη διάπραξη απάτης. Ο εσωτερικός έλεγχος, αποδεδειγμένα συμβάλει στον έγκαιρο εντοπισμό και στην ανακάλυψη της απάτης και βοηθάει στο μετριασμό και στη μείωση των φαινομένων παράνομης συμπεριφοράς. Οι επιχειρήσεις πρέπει να λειτουργούν το κατάλληλο σύστημα εσωτερικού ελέγχου προκειμένου να αποφύγουν τις δυσμενείς καταστάσεις που προκύπτουν από τις απάτες. Στο κεφάλαιο αυτό επίσης, αναλύεται η διαδικασία αξιολόγησης των κινδύνων, οι ευθύνες του εσωτερικού ελεγκτή αλλά και τα κατάλληλα μέτρα που πρέπει να λαμβάνει το τμήμα εσωτερικού ελέγχου προκειμένου να επιτευχθεί η αποτελεσματική λειτουργία και η αντιμετώπιση των κρουσμάτων απάτης. Επιπρόσθετα, αναφέρεται το μοντέλο που έχει δημιουργηθεί από το COSO(Committee of Sponsoring Organizations) για την καλύτερη αντιμετώπιση των κινδύνων.

3.2. Η έννοια του ελέγχου

Η έννοια του ελέγχου στους οργανισμούς έχει διττή σημασία, ως προς το υποκείμενο του ελέγχου. Πιο συγκεκριμένα, ανάλογα με το πρόσωπο που διενεργεί τον έλεγχο διακρίνεται σε εσωτερικός έλεγχος που ασκείται από άτομα που αποτελούν προσωπικό της επιχείρησης και σε εξωτερικό έλεγχο ο οποίος ασκείται από άτομα ανεξάρτητα από τον συγκεκριμένο οργανισμό (Τσακλαγκάνος και Σπαθής, 2015).

Σκοπός του ελέγχου είναι να επιβεβαιωθεί ο βαθμός επιτυχίας των αντικειμενικών σκοπών που καθορίστηκαν ή να εντοπιστούν τυχόν αποκλίσεις που έχουν προκύψει καθώς και τρόποι αντιμετώπισης τους. Ακόμη, να εντοπιστούν και να αποκαλυφθούν εκούσια και ακούσια λογιστικά λάθη, σφάλματα και απάτες. Λόγω της πολυπλοκότητας που επικρατεί στις επιχειρήσεις, η ύπαρξη του ελέγχου είναι απαραίτητη προκειμένου να επιτευχθεί καλύτερος συντονισμός και συνοχή. Επιπλέον, πληροφορεί για τις συνεχείς μεταβολές που παρατηρούνται στο εξωτερικό αλλά και εσωτερικό περιβάλλον του οργανισμού και τη συχνότητα των ανθρώπινων λαθών και παραλείψεων. Οποιαδήποτε αδυναμία ή πρόβλημα που υπάρχει σε έναν οργανισμό δεν εντοπιστεί έγκαιρα μπορεί να οδηγήσει σε δυσάρεστες καταστάσεις και αποτελέσματα.

Επομένως, γίνεται εύκολα κατανοητή η ανάγκη εφαρμογής του ελέγχου σε κάθε επιχειρηματικό οργανισμό και σύστημα. Χωρίς τη λειτουργία του ελέγχου δεν μπορεί να επιτευχθεί η αποτελεσματικότητα της οργάνωσης ούτε μπορεί να εκτιμηθεί ο βαθμός υλοποίησης και επιτυχίας των καθορισμένων και επιθυμητών αποτελεσμάτων. Ο έλεγχος είναι αναγκαίος για τον έγκαιρο εντοπισμό των αδυναμιών, των λαθών και των προβλημάτων και για την επίτευξη της αποτελεσματικής λειτουργίας του επιχειρηματικού οργανισμού.

3.3. Ορισμός και έννοια του εσωτερικού ελέγχου

Το Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών έχει δώσει τον ορισμό του εσωτερικού ελέγχου σύμφωνα με τον οποίο: «ο εσωτερικός έλεγχος είναι μια ανεξάρτητη, αντικειμενική, διασφαλιστική και συμβουλευτική δραστηριότητα, σχεδιασμένη να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες ενός οργανισμού. Βοηθάει τον οργανισμό να επιτύχει τους σκοπούς του, υιοθετώντας μια συστηματική, επαγγελματική προσέγγιση στην αξιολόγηση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων, των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και εταιρικής διακυβέρνησης».

Πιο συγκεκριμένα, ο εσωτερικός έλεγχος προσπαθεί να αξιολογήσει και να ελέγξει ότι όλες οι λειτουργίες της επιχείρησης διενεργούνται αποτελεσματικά και συμφωνούν με τον τρόπο που έχει ορίσει η διοίκηση. Ακόμη, είναι υπεύθυνος για τη διαφύλαξη των περιουσιακών στοιχείων του οργανισμού από οποιαδήποτε σπατάλη, υπεξαίρεση και αναποτελεσματική χρήση. Ελέγχει αν είναι σωστές οι μέθοδοι αποτίμησης που εφαρμόζονται, αν παρουσιάζονται σωστά τα πάγια περιουσιακά στοιχεία στον Ισολογισμό και αν έχουν διενεργηθεί κανονικά οι σωστές αποσβέσεις. Επιπλέον, διενεργεί φυσικές απογραφές προκειμένου να εξακριβωθεί η ακριβής κατάσταση των πάγιων στοιχείων του ενεργητικού. Προωθεί την ακρίβεια, αξιοπιστία και ορθότητα των λογιστικών καταχωρήσεων και ενθαρρύνει τη μέτρηση και σύγκριση της παραγωγής με τα πρότυπα και τους στόχους που έχουν θεσπιστεί.

Στην έννοια του εσωτερικού ελέγχου συμπεριλαμβάνονται ακόμα όλα τα μέτρα και οι διαδικασίες που εφαρμόζονται προκειμένου να προστατευτεί η επιχείρηση από απάτες, καταχρήσεις και εσκεμμένες παρατυπίες. Ωστόσο, ο εσωτερικός έλεγχος δεν περιορίζεται μόνο στις οικονομικές, διαχειριστικές και λογιστικές λειτουργίες της επιχείρησης, αντίθετα, καλύπτει όλο το εύρος και πλάτος των δραστηριοτήτων του οργανισμού. Εκχωρεί αρμοδιότητες, δικαιώματα και ευθύνες στο προσωπικό και διαχωρίζει τα καθήκοντα και το βαθμό εξουσίας και υπευθυνότητας για κάθε άτομο στην επιχείρηση. Τέλος, ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου περιέχει και την εφαρμογή προϋπολογιστικών μεθόδων, προτύπων παραγωγής, αναλύσεων, αναφορών και διάφορων εκπαιδευτικών προγραμμάτων των υπαλλήλων (Τσακλαγκάνος και Σπαθής, 2015).

3.4. Είδη εσωτερικού ελέγχου

Για να επιτευχθεί ο βασικός σκοπός του εσωτερικού ελέγχου δηλαδή η προώθηση της αποτελεσματικής λειτουργίας ενός οργανισμού είναι απαραίτητος ένας διαχωρισμός ελέγχων με βάση τους επιμέρους στόχους. Πιο αναλυτικά, ο εσωτερικός έλεγχος για να επιτύχει και να εκπληρώσει το ρόλο του διακρίνεται τυπικά σε δυο γενικές κατηγορίες, στο Λογιστικό και Διοικητικό εσωτερικό έλεγχο (Τσακλαγκάνος και Σπαθής, 2015).

Ο λογιστικός εσωτερικός έλεγχος περιλαμβάνει και εφαρμόζει μέτρα για τη διαφύλαξη των περιουσιακών στοιχείων της επιχειρηματικής μονάδας από σπατάλες, καταδολιεύσεις και μη αποτελεσματική χρήση. Ακόμη, προσπαθεί να προστατεύσει το ανθρώπινο δυναμικό και το κοινό της οργανωτικής μονάδας. Η σωστή λειτουργία του συστήματος λογιστικού εσωτερικού ελέγχου προϋποθέτει τη συμμόρφωση με τις γενικά παραδεκτές αρχές της Λογιστικής και τις διατάξεις των σχετικών νόμων και προσδιορίζει την αποτελεσματικότητα της λογιστικής οργάνωσης. Η επιτυχία της εφαρμογής του λογιστικού ελέγχου εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το επιχειρησιακό περιβάλλον και από το κόστος εφαρμογής των αναγκαίων μέτρων ελέγχου. Οι λογιστικοί εσωτερικοί έλεγχοι είναι το σημαντικότερο κομμάτι του εσωτερικού ελέγχου και αποτελούν κέντρο προσοχής και για τους εξωτερικούς ελεγκτές καθώς από αυτούς προκύπτουν οι οικονομικές καταστάσεις που δημοσιεύονται και για τις οποίες εκφράζουν τη γνώμη τους οι εξωτερικοί ελεγκτές (Παπάς, 2003).

Οι διοικητικοί έλεγχοι έχουν ως βασικό αντικείμενο την προώθηση της αποτελεσματικής λειτουργίας της επιχείρησης και στην επίβλεψη των στόχων της. Προκειμένου να επιτευχθεί η καλύτερη δυνατή λειτουργία είναι απαραίτητη η συνεχής παρακολούθηση και ενθάρρυνση του προσωπικού για την άμεση εφαρμογή και συμμόρφωση στις στρατηγικές και πολιτικές της επιχείρησης. Η διοίκηση θέτει στόχους και ορίζει τις στρατηγικές, τις τεχνικές, τις μεθόδους και τις διαδικασίες που θα πρέπει να ακολουθηθούν. Πιο συγκεκριμένα, οι διοικητικοί έλεγχοι αποβλέπουν στην αύξηση της αποτελεσματικότητας μέσω της καλύτερης οργάνωσης και της ορθής διαχείρισης των περιουσιακών στοιχείων. Ακόμη, μεριμνούν για τη σωστή εφαρμογή των κανόνων και των αρχών που έχει θεσπίσει η διοίκηση. Ωστόσο, οι διοικητικοί έλεγχοι δεν έχουν άμεση σχέση με την επίτευξη της ακρίβειας και της αξιοπιστίας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και κατ' επέκταση δεν ενδιαφέρουν τον εξωτερικό έλεγχο (Παπάς, 2003).

3.5. Σκοποί και στόχοι εσωτερικού ελέγχου

Ο κύριος σκοπός του εσωτερικού ελέγχου είναι η παροχή εξειδικευμένων και συμβουλευτικών υπηρεσιών προς τη διοίκηση της επιχείρησης. Πιο συγκεκριμένα, η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου περιλαμβάνει ένα σύνολο ελεγκτικών μηχανισμών το οποίο παρέχει αναλύσεις, εκτιμήσεις, προβλέψεις, αξιολογήσεις αλλά και συμβουλές προς τον οργανισμό. Ακόμη, ο εσωτερικός έλεγχος είναι υπεύθυνος για την αξιολόγηση των εσωτερικών διαδικασιών που εκτελούνται μέσα στην επιχείρηση καθώς και για την διαπίστωση της συνεπής υλοποίησης της επιχειρησιακής στρατηγικής. Με τον τρόπο αυτό έχουμε καλύτερη ενημέρωση της διοίκησης σχετικά με τη συμμόρφωση των εργαζομένων στις εντολές και στις πολιτικές που έχει θεσπίσει. Παρέχει συστάσεις και δίνει προτάσεις βελτίωσης και αποτελεσματικότερης λειτουργίας και εφαρμόζει αποτελεσματικά μέτρα ελέγχου για τη διαφύλαξη των περιουσιακών στοιχείων του οργανισμού από απώλειες, καταχρήσεις και ζημιές.

Με τον εσωτερικό έλεγχο επιτυγχάνεται η υπογράμμιση των ατελειών και αδυναμιών που παρουσιάζονται στον οργανισμό με σκοπό την απόλπιψη τους και κατ' επέκταση την μακροχρόνια επιβίωση και την αποτελεσματική και ασφαλή λειτουργία της. Επιπλέον, καθίσταται ευκολότερος ο εντοπισμός και η πρόληψη ακούσιων ή εκούσιων λογιστικών λαθών και οικονομικών ατασθαλιών. Επομένως, επιτυγχάνεται σε μεγάλο βαθμό η πληρότητα, ακρίβεια και αξιοπιστία των λογιστικών εγγράφων και βιβλίων. Η ύπαρξη ενός ισχυρού εσωτερικού ελέγχου αποτελεί θετική απόδειξη της αξιοπιστίας των λογιστικών πληροφοριών και συμβάλλει στο σωστό προγραμματισμό και στην εκτέλεση της εργασίας του εξωτερικού ελεγκτή.

Επιπλέον στόχος του συστήματος εσωτερικού ελέγχου αποτελεί η εκχώρηση αρμοδιοτήτων, καθηκόντων και εξουσίας στο προσωπικό του οργανισμού. Ο σωστός και κατανοητός διαχωρισμός των υποχρεώσεων και των δικαιωμάτων αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτελεσματική λειτουργία του οργανισμού και για τη μείωση των καταχρήσεων. Η κατανομή των καθηκόντων θα πρέπει να γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να αποκλείεται η συγκέντρωση των τριών βασικών λειτουργιών (εξουσιοδότηση, λογιστική

απεικόνιση, διαφύλαξη) σε ένα πρόσωπο. Ακόμη, προνοεί για την ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας και επικοινωνίας μεταξύ των εργαζομένων και φροντίζει για τη συμμόρφωση και την ορθή τήρηση της νομοθετικής διάταξης.

Συμπερασματικά, ο εσωτερικός έλεγχος φροντίζει για τη διαμόρφωση ενός συστήματος διαδικασιών της επιχείρησης το οποίο αποβλέπει στην αποτελεσματική λειτουργία αξιοποιώντας κατάλληλα όλους τους διαθέσιμους πόρους προκειμένου να επιτευχθούν οι αντικειμενικοί σκοποί και εξασφαλίζοντας τη βιωσιμότητα.

3.6. Αρχές Εσωτερικού Ελέγχου

Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου προκειμένου να λειτουργεί σύμφωνα με τις αρμοδιότητες, τους στόχους και σκοπούς που έχουν οριστεί, πρέπει να βασίζεται στις ακόλουθες αρχές (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2017):

- Επαρκή και σωστή λογιστική οργάνωση αλλά και κατάλληλη μηχανογραφική υποστήριξη.
- Σωστός διαχωρισμός των λειτουργιών της οικονομικής μονάδας. Είναι απαραίτητη η σαφή διάκριση μεταξύ της συναλλακτικής, της διαχειριστικής και της λογιστικής λειτουργίας οι οποίες επιβάλλεται να είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους. Τα άτομα που τις ακούν θα πρέπει να μην συνδέονται μεταξύ τους και να είναι απαλλαγμένα από οικογενειακούς ή προσωπικούς δεσμούς.
- Κατανομή της εργασίας και διαχωρισμός των αρμοδιοτήτων και ευθυνών. Κάθε εργαζόμενος θα πρέπει να αναλαμβάνει συγκεκριμένα καθήκοντα και να μην διεκπεραιώνει μια ολόκληρη εργασία μόνος του.
- Καθιέρωση μέτρων προστασίας τόσο των περιουσιακών στοιχείων όσο και των λογιστικών βιβλίων της επιχείρησης. Απαραίτητη η διαφύλαξη και η προστασία τους από άτομα μη αρμόδια.

- Για κάθε συναλλαγή που πραγματοποιείται πρέπει να εκδίδονται τα ανάλογα στοιχεία τα οποία θα πρέπει απαραίτητα να είναι προαριθμημένα και επικυρωμένα από τον υπεύθυνο εργαζόμενο.
- Σε τακτικά χρονικά διαστήματα, θα πρέπει να διενεργούνται έλεγχοι και επαληθεύσεις που να αφορούν τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης και τους λογαριασμούς που τηρεί. Ωστόσο, οι έλεγχοι αυτοί θα πρέπει να πραγματοποιούνται από διαφορετικά άτομα από εκείνα που ήταν υπεύθυνα για τις συγκεκριμένες αρμοδιότητες.

3.7. Χρησιμότητα εσωτερικού ελέγχου

Η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου αποσκοπεί να διασφαλίσει ότι σε όλα τα επίπεδα οργάνωσης πληρούνται τα πρότυπα αποτελεσματικότητας και ότι η οντότητα λειτουργεί υπεύθυνα και ηθικά. Ένας αποτελεσματικός εσωτερικός έλεγχος αξιολογεί με βάση την ανεξαρτησία τις λογιστικές διαδικασίες και ελέγχει το βαθμό αξιοπιστίας των στοιχείων και αρχείων. Παρέχει τις κατάλληλες διαβεβαιώσεις και ενημερώνει τη διοίκηση για τους ελέγχους που πραγματοποιεί και τα αποτελέσματά τους. Ακόμη, μεριμνά για τη μέτρηση αλλά και την ανάλυση των κινδύνων που εμφανίζονται στον επιχειρηματικό οργανισμό με σκοπό την έγκαιρη αντιμετώπιση και τον περιορισμό τους

Πιο συγκεκριμένα, ο εσωτερικός έλεγχος διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στις επιχειρήσεις καθώς συμβάλλει στην ευημερία, στη μελλοντική επιτυχία και στη βιωσιμότητα. Εξάλλου, μεταξύ του εσωτερικού ελέγχου, της ευημερίας και της ομαλής λειτουργίας της επιχείρησης υπάρχει ένας ισχυρός δεσμός που οδηγεί στην αύξηση της αξίας του οργανισμού και στην επίτευξη των στόχων του.

Η εφαρμογή του συστήματος εσωτερικού ελέγχου θεωρείται απαραίτητη λόγω της αδυναμίας της διοίκησης να ασκεί άμεση επίβλεψη σε ολόκληρο το εύρος των δραστηριοτήτων της επιχείρησης. Επομένως, απαιτείται παρακολούθηση και εποπτεία τόσο στις λειτουργίες όσο και στο προσωπικό του επιχειρηματικού οργανισμού. Για να

εξασφαλίζει την ομαλή και αποδοτική λειτουργία της, η οικονομική μονάδα χρησιμοποιεί ένα σύνολο μεθόδων, διαδικασιών και πολιτικών που αποτελούν και τον εσωτερικό έλεγχο. Όλες οι πολιτικές και τα μέτρα ελέγχου που εφαρμόζονται καλύπτουν όλες τις δραστηριότητες της επιχείρησης. Επίσης, εντοπίζει και επισημαίνει αδυναμίες με σκοπό τη βελτίωση των συστημάτων λειτουργίας.

Επιπρόσθετα, ο εσωτερικός έλεγχος βοηθά μια επιχείρηση να επιτύχει τους στόχους και τους αντικειμενικούς σκοπούς της με την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της διαχείρισης των κινδύνων, των μέτρων εσωτερικού ελέγχου και των διαδικασιών λήψης αποφάσεων. Ακόμη, βοηθά τα μέλη της οικονομικής μονάδας να ασκήσουν αποτελεσματικά τα καθήκοντα τους ακολουθώντας τα μέτρα και τις διαδικασίες που έχει θεσπίσει η διοίκηση. Επιπλέον, τους παροτρύνει να λειτουργούν με βάση τον Κώδικα Δεοντολογίας και να συμμορφώνονται στις νομοθετικές διατάξεις.

Η ύπαρξη ενός αποτελεσματικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου, δίνει τη δυνατότητα στην επιχείρηση να αναγνωρίσει και να αξιολογήσει τους επιχειρηματικούς κινδύνους και τους κινδύνους απάτης. Παρέχει ενημέρωση στα διοικητικά στελέχη σχετικά με τις αδυναμίες, τις δυσλειτουργίες και τα τρωτά σημεία του οργανισμού που αποτελούν ευκαιρίες για τη διάπραξη απάτης. Έτσι, προτείνει μέτρα και τρόπους με τους οποίους ο επιχειρηματικός οργανισμός μπορεί να προστατευτεί από τέτοιου είδους παράνομες συμπεριφορές και να μετριάσει τα φαινόμενα απάτης.

Η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου ελέγχει την αξιοπιστία, την πληρότητα και την ακρίβεια των οικονομικών καταστάσεων, των βιβλίων και στοιχείων. Επαληθεύει την ορθότητα των λογιστικών δεδομένων και εξετάζει αν τηρούνται οι διατάξεις του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου. Με τον τρόπο αυτό, διευκολύνει και το έργο του εξωτερικού ελεγκτή, ο οποίος θα προσδιορίσει διαφορετικά την έκθεση ελέγχου του εφόσον υπάρχει ένα ισχυρό σύστημα εσωτερικού ελέγχου.

Τέλος, ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί πολύτιμο εργαλείο για την προστασία των περιουσιακών στοιχείων του οργανισμού από καταχρήσεις, κλοπές, απώλειες και φθορές. Ακόμη, εξετάζει εάν η διαχείριση των πόρων γίνεται αποτελεσματικά χωρίς ατασθαλίες.

Το έργο του εσωτερικού ελέγχου θεωρείται καθοριστικό για την επιβίωση και την ανάπτυξη των επιχειρήσεων. Έτσι, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να αναγνωρίσουν την ανάγκη για την ύπαρξη ενός αποτελεσματικού εσωτερικού ελέγχου.

3.8. Χαρακτηριστικά ενός αποτελεσματικού ελέγχου

Επειδή κάθε επιχείρηση είναι μοναδική, δεν υπάρχουν συστήματα εσωτερικού ελέγχου κατάλληλα για όλες τις περιστάσεις. Τα χαρακτηριστικά του εσωτερικού ελέγχου εξαρτώνται από ορισμένους παράγοντες οι οποίοι είναι το μέγεθος, η φύση των εργασιών της επιχείρησης, η οργανωτική διάρθρωση και οι αντικειμενικοί στόχοι του οργανισμού. Επιπλέον, ένα αποτελεσματικό σύστημα εσωτερικού ελέγχου διαθέτει τα εξής χαρακτηριστικά (Τσακλαγκάνος και Σπαθής, 2015):

1. Ένα καλά μελετημένο οργανωτικό σχέδιο. Σημαντικοί παράγοντες του οργανωτικού σχήματος είναι η φύση των εργασιών της επιχείρησης και το μέγεθος της. Επίσης, η γεωγραφική κατανομή των εργοστασίων, η δομή και λειτουργία των διαφόρων τμημάτων όπως οι θυγατρικές λαμβάνονται σοβαρά υπόψη από τη διοίκηση. Βασικό στοιχείο ενός καλού οργανωτικού σχεδίου είναι η αυτονομία του τμήματος εσωτερικού ελέγχου. Έτσι, κάθε τμήμα λειτουργεί αυτόνομα χωρίς να σημαίνει πως είναι απομονωμένο από τα άλλα τμήματα αφού οι γενικοί σκοποί και στόχοι της επιχείρησης είναι ίδιοι. Επομένως, υπάρχει συνεργασία και συντονισμός για να επιτευχθούν οι κοινοί στόχοι. Η συλλογική ευθύνη και επιδίωξη κοινών στόχων συμβάλλει στην αξιοπιστία των λογιστικών στοιχείων και στην αντικειμενικότητα. Ο καταμερισμός της εξουσίας παρέχει ένα σύστημα που ελέγχει την ικανότητα και ακεραιότητα κάθε τμήματος. Για την αποτελεσματική λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου, ο σαφής διαχωρισμός των καθηκόντων και αρμοδιοτήτων είναι απαραίτητος. Πολλές φορές, όταν οι ρόλοι και οι υποχρεώσεις των εργαζομένων δεν είναι επακριβώς καθορισμένοι παρατηρείται σημαντική επικάλυψη. Τέλος, είναι απαραίτητο να μη συμπίπτει η αρμοδιότητα της τήρησης λογιστικών βιβλίων με την επιμέλεια διαφύλαξης περιουσιακών στοιχείων για να μπορούν να διαπιστώνονται τυχόν αποκλίσεις.

Βασικοί στόχοι της διοίκησης είναι η διαφύλαξη των περιουσιακών στοιχείων και η συγκέντρωση αξιόπιστων οικονομικών στοιχείων με το κατάλληλο σύστημα εσωτερικού ελέγχου. Στο κάθε τμήμα πρέπει να περιγραφούν οι ευθύνες, τα καθήκοντα και η εξουσία κάθε ατόμου για να μη γίνονται εκούσια ή ακούσια λάθη από κανένα πρόσωπο. Επίσης, πρέπει να διαχωριστούν σωστά οι αρμοδιότητες αυτές

και να μην ανατεθούν όλες σε ένα άτομο ώστε να μπορούν να ανακαλυφθούν τυχόν λάθη ή παραλείψεις. Ο εσωτερικός έλεγχος βασίζεται πάντα στην αρχή σύμφωνα με την οποία το ίδιο άτομο δε μπορεί να εκτελεί ορισμένες ασυμβίβαστες εργασίες. Επομένως, κανένα άτομο ή καμία υπηρεσία δε χειρίζεται όλες τις πλευρές μιας συναλλαγής από την αρχή μέχρι το τέλος. Η οργανωτική δομή των τμημάτων και ο καταμερισμός ευθυνών και αρμοδιοτήτων συντελεί σημαντικά στην αποτελεσματικότητα του συστήματος του εσωτερικού ελέγχου.

2. Ένα ικανοποιητικό σύστημα εξουσιοδότησης, αρμοδιοτήτων και ευθυνών. Οι σύγχρονες επιχειρήσεις δε μπορεί να διοικούνται από ένα άτομο διότι παρουσιάζουν σύνθετα προβλήματα. Πάντα πρέπει να υπάρχει ένα σχήμα εκχώρησης εξουσίας ευθυνών και αρμοδιοτήτων για να εκτελούν τις διάφορες συναλλαγές. Η πηγή εξουσίας βρίσκεται στους μετόχους και την εκχωρούν στο Διοικητικό Συμβούλιο. Αυτό με τη σειρά του δίνει αρμοδιότητες στον Πρόεδρο, το Διευθύνοντα Σύμβουλο, το Γενικό Διευθυντή και σε άλλα διευθυντικά στελέχη της επιχείρησης. Όσο χαμηλότερα φτάνει αυτή η εκχώρηση των αρμοδιοτήτων τόσο καλύτερα λειτουργεί και η επιχείρηση. Επιπλέον, ένα καλό σύστημα εσωτερικού ελέγχου κάνει τα άτομα πιο υπεύθυνα για τις ενέργειες τους. Απαραίτητη είναι η έκδοση παραστατικών εγγράφων τα οποία καταχωρούνται στα βιβλία της επιχείρησης και αποτελούν τη βάση για τον έλεγχο της εκτέλεσης κάθε συναλλαγής. Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου για να είναι ικανό πρέπει να εξασφαλίζει ότι οι συναλλαγές:

α) Έχουν εκτελεστεί κατάλληλα. Έτσι, ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί ένα εργαλείο το οποίο ελέγχει αν η συναλλαγή έχει εκτελεστεί από εξουσιοδοτημένα άτομα από την επιχείρηση και αν τηρούνται όλες οι διαδικασίες για τις εγκρίσεις που απαιτούνται. Ακόμη, εξετάζει αν έχουν εκδοθεί όλα τα απαραίτητα δικαιολογητικά έγγραφα.

β) Να έχουν καταχωρηθεί σωστά. Η καταχώρηση και η εκτέλεση της συναλλαγής πρέπει να γίνεται από τα αρμόδια άτομα. Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου επιβλέπει εάν έχει γίνει η καταχώρηση του κατάλληλου ποσού στη σωστή ημερομηνία.

γ) Να υπάρχει περιορισμένη πρόσβαση στα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης. Η πρόσβαση στα περιουσιακά στοιχεία εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά

λειτουργίας του οργανισμού. Ο εσωτερικός έλεγχος δεν πρέπει να εμποδίζει αλλά αντιθέτως να διευκολύνει τη λειτουργία της επιχείρησης. Είναι πολύ σημαντικό, η χρησιμοποίηση των περιουσιακών στοιχείων να γίνεται μόνο από άτομα που διαθέτουν την κατάλληλη εξουσιοδότηση και εφόσον έχουν εκδοθεί τα απαραίτητα δικαιολογητικά έγγραφα.

δ) Να υπάρχει περιοδική σύγκριση των συναλλαγών και των υπολοίπων βιβλίων με την ύπαρξη των πραγματικών περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης. Το σύστημα περιοδικής απογραφής και σύγκρισης είναι ικανό να διαπιστώσει εάν υπάρχουν λάθη, απώλειες ή ακόμα και παράνομες αφαιρέσεις περιουσιακών στοιχείων. Ωστόσο, θα πρέπει να διενεργείται σε τακτά χρονικά διαστήματα έλεγχος που αφορά χρεόγραφα και γραμμάτια καθώς υπάρχει μεγαλύτερος κίνδυνος κλοπής ή απώλειας.

3. Λογιστική διάρθρωση. Για να επιτύχει ο εσωτερικός έλεγχος πρέπει το λογιστικό σύστημα να μετράει τη λειτουργικότητα και την αποτελεσματικότητα των οργανωτικών μονάδων. Πιο συγκεκριμένα, το σύστημα αυτό πρέπει να αποτελείται από:

α) Ένα διάγραμμα λογαριασμών. Αυτό περιλαμβάνει όλους τους λογαριασμούς με τους τίτλους, τους κωδικούς αριθμούς και τα περιεχόμενα, ανάλογα την ομάδα στην οποία ανήκουν. Το διάγραμμα αυτό είναι απαραίτητο για τη σωστή διενέργεια του εσωτερικού ελέγχου. Εφόσον το περιεχόμενο κάθε λογαριασμού έχει καθοριστεί επακριβώς καθίσταται ευκολότερη η διαφύλαξη των περιουσιακών στοιχείων. Αυτό συμβαίνει διότι κάθε άτομο είναι υπεύθυνο για ένα συγκεκριμένο λογαριασμό και κατ' επέκταση για ένα περιουσιακό στοιχείο.

β) Ένα εγχειρίδιο λογιστικών στόχων και διαδικασιών. Στις μικρές επιχειρήσεις είναι επαρκής η χρήση του διαγράμματος των λογαριασμών το οποίο περιγράφει τη φύση και το περιεχόμενο όλων των λογαριασμών. Αντίθετα, στις μεγάλες επιχειρήσεις χρειάζεται λεπτομερής περιγραφή και καταγραφή των διαδικασιών, των μεθόδων και των λογιστικών τεχνικών που θα εφαρμοστούν. Είναι ουσιώδες αυτό προκειμένου να τηρηθούν αξιόπιστα τα λογιστικά βιβλία και να συνταχθούν ειλικρινείς χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

γ) Περιγραφή θέσεων. Η θέση κάθε ατόμου στην επιχείρηση πρέπει να περιγράφεται από τα καθήκοντα, τις αρμοδιότητες και το ρόλο της στην επιχείρηση. Εφόσον ο διαχωρισμός αυτός υπάρχει γραπτώς, υπάρχει κατανόηση του βαθμού εξουσίας και υπευθυνότητας που διαθέτει ο κάθε εργαζόμενος στον οργανισμό. Έτσι, ο υπεύθυνος για μια συγκεκριμένη εργασία θα εγκρίνει τις συναλλαγές και θα δίνει εντολές πληρωμής.

δ) Πρωτοβάθμιοι λογαριασμοί ελέγχου. Αποτελούν λογαριασμούς του Γενικού Καθολικού. Στο τέλος κάθε περιόδου γίνεται η σύγκριση μεταξύ των υπολοίπων του Αναλυτικού Καθολικού με τα υπόλοιπα του λογαριασμού Γενικού Καθολικού. Αν διαπιστωθεί ασυμφωνία καταλογίζονται ευθύνες και αναζητούνται τα λάθη. Το γεγονός ότι οι δύο αυτές λειτουργίες πραγματοποιούνται από διαφορετικά άτομα βοηθάει σημαντικά στον εντοπισμό των παραλείψεων και των λαθών.

ε) Αριθμημένα εσωτερικά έγγραφα. Μόνο εξουσιοδοτημένα άτομα πρέπει να δίνουν δικαιολογητικά έγγραφα για να χρησιμοποιηθούν σε καταχωρήσεις και με αυτόν τον τρόπο διευκολύνεται η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου. Επιπλέον, αυτά τα έγγραφα πρέπει να είναι αριθμημένα, θεωρημένα και να ελέγχονται περιοδικά καθώς αυτό επιβάλλεται από τον Κώδικα Φορολογικών Στοιχείων. Επίσης, τα έγγραφα αυτά είναι απαραίτητο να φυλάγονται και να διατηρούνται επαρκώς.

ζ) Έλεγχος των εισερχόμενων στοιχείων και της διαδικασίας επεξεργασίας αυτών. Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου πρέπει να κάνει άμεσα έλεγχο των στοιχείων μόλις εκτελεστεί μια συναλλαγή. Γι' αυτό τα έγγραφα πρέπει να ταξινομούνται για να γίνεται ευκολότερη η αναφορά και η ανεύρεση αυτών. Για το λόγο αυτό πολλές επιχειρήσεις χρησιμοποιούν αριθμούς πρωτοκόλλου εισερχομένων και εξερχομένων εγγράφων για να αποφεύγονται λάθη και απώλειες εγγράφων.

4. Σύγχρονη πολιτική προσωπικού. Ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου για να πετύχει εξαρτάται από την ικανότητα των ατόμων που το εφαρμόζουν. Έτσι, υιοθετούνται νέες διαδικασίες προσλήψεων, εκπαίδευσης και επίβλεψης προσωπικού ώστε μόνο

ικανά και τίμια άτομα να ανήκουν στο προσωπικό του εσωτερικού ελέγχου. Ειδικότερα, όσον αφορά την επιλογή και την πρόσληψη του προσωπικού, πρόκειται για μια διαδικασία πολύπλοκη που συνήθως περιλαμβάνει προσωπική συνέντευξη, έλεγχο προϋπηρεσίας και πολλές φορές εξετάσεις έτσι ώστε να διαπιστωθεί η πραγματική γνώση και η ικανότητα. Εγγυητικές επιστολές για την τιμιότητα, το ήθος και την ειλικρίνεια του υποψήφιου υπαλλήλου είναι απαραίτητες για την πρόσληψή του ως νέο μέλος του προσωπικού. Τα κατάλληλα πρόσωπα αποτελούν προϋπόθεση για την επιτυχία του έργου του εσωτερικού ελέγχου. Επιπρόσθετα, για άτομα που θα πλαισιώσουν ευαίσθητες θέσεις όπως αυτή του ταμιά, πρέπει να ζητούνται ασφάλειες με εγγυητικές επιστολές από ειδικές ασφαλιστικές εταιρίες ή τράπεζες. Επειδή ο εσωτερικός έλεγχος ελαττώνει αλλά δε μπορεί να εξαλείψει την πιθανότητα κλοπών και καταχρήσεων η επιχείρηση πρέπει να διαθέτει ένα ισχυρό σύστημα εσωτερικού ελέγχου και να γίνονται τακτικοί έλεγχοι από ανεξάρτητους ορκωτούς λογιστές. Ακόμη, πρέπει να υπάρχουν ασφάλειες έναντι καταχρήσεων, μέχρι ορισμένου ποσού, για προστασία από ζημιές που προέρχονται από υπαλλήλους. Στο θέμα επιμόρφωσης του προσωπικού, ο νέος υπάλληλος πρέπει να είναι ικανός μετά από την εκπαίδευση και την επιμόρφωση που θα λάβει. Η πολιτική του προσωπικού πρέπει να προβλέπει εσωτερική μετακίνηση και σε άλλα τμήματα έτσι ώστε να μπορούν να καλύπτονται κάποια κενά από τυχόν απουσίες άλλων υπαλλήλων. Γι' αυτό το λόγο, ο νέος υπάλληλος πρέπει να είναι εκπαιδευμένος ώστε να μπορεί να ανταποκρίνεται σε πολλές εργασίες χωρίς να διαπράττει λάθη. Επιπλέον, είναι αναγκαία η υποχρεωτική ετήσια άδεια του προσωπικού καθώς έχει παρατηρηθεί η άρνηση χρησιμοποίησής της προκειμένου να μην εντοπιστούν καταχρήσεις και εσκεμμένα λάθη από αντικαταστάτες. Ωστόσο, δεν αρκεί μόνο η επιλογή, η πρόσληψη και η επιμόρφωση των ατόμων. Σημαντικό θέμα αποτελεί η συχνή και σωστή επίβλεψη του προσωπικού. Σε τακτά χρονικά διαστήματα πρέπει να γίνεται επίβλεψη προκειμένου να διαπιστωθεί το επίπεδο και η ποιότητα της εργασίας και αν χρειάζεται να ληφθούν διορθωτικές αποφάσεις.

5. Κατάλληλο και αποτελεσματικό προσωπικό εσωτερικού ελέγχου. Το προσωπικό του τμήματος εσωτερικού ελέγχου είναι υπεύθυνο για την επιτυχή και αποτελεσματική λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου. Ειδικότερα, ο εσωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να διακατέχεται από το πνεύμα της ανεξαρτησίας και της ακεραιότητας προκειμένου το έργο του να αποπνέει εμπιστοσύνη και να είναι υψηλής σημασίας. Η εργασία του

προσωπικού του εσωτερικού ελέγχου, όταν πραγματοποιείται με γνώμονα την αντικειμενικότητα και την ελεύθερη έκφραση μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τον εξωτερικό ελεγκτή στην προσπάθεια έκφρασης της γνώμης του όσον αφορά την ακρίβεια και αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

6. Επιτροπή Ελέγχου (The Audit Committee). Η Επιτροπή Ελέγχου αποτελείται από λίγα μέλη και έχει σκοπό να προτείνει τον ανεξάρτητο εξωτερικό ελεγκτή και να εξετάσει τα αποτελέσματα του ελέγχου. Εντούτοις, η σχέση που δημιουργείται μεταξύ του ελεγκτή και του πελάτη μπορεί να μειώσει και να υπονομεύσει την ανεξαρτησία, καθώς ο πελάτης είναι αυτός που προσλαμβάνει, πληρώνει και απολύει. Αυτό άλλωστε αποδεικνύεται από τα σκάνδαλα που έχουν αποκαλυφθεί κατά τη διενέργεια του ελέγχου και την έκφραση γνώμης του ελεγκτή. Γι' αυτό η ανεξαρτησία του ελεγκτή λογιστή ενδυναμώνεται αν μια Επιτροπή Ελέγχου προτείνει τον ελεγκτή και αυτός εγκριθεί από το Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρίας και από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων. Ο ελεγκτής και η Επιτροπή συζητούν το σκοπό και την έκταση του ελέγχου και στη συνέχεια τα αποτελέσματά του. Ακόμη, προτείνονται λύσεις και τρόποι για τη βελτίωση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και υπάρχει καλή επικοινωνία μεταξύ της Επιτροπής και των υπαλλήλων. Συνεπώς, η ύπαρξη της Επιτροπής Ελέγχου που αποτελείται από ικανά και ενήμερα μέλη ενδυναμώνει και στηρίζει τον εσωτερικό έλεγχο.

3.9. Αδυναμίες του συστήματος εσωτερικού ελέγχου

Ο εσωτερικός έλεγχος παρέχει την προστασία των περιουσιακών στοιχείων της εταιρίας και δημιουργεί αξιόπιστα οικονομικά στοιχεία για τη σωστή διοίκηση της εταιρίας. Θα πρέπει όμως οι ωφέλειες που προκύπτουν από αυτόν να υπερβαίνουν το κόστος της υιοθέτησης της διαδικασίας αυτής. Φυσικά, το κόστος και οι ωφέλειες είναι δύσκολο να μετρηθούν ακριβώς όμως είναι απαραίτητη η δημιουργία καλής αναλογίας μεταξύ τους. Το κόστος ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου περιλαμβάνει τους μισθούς και τις αμοιβές των ατόμων που

έχουν την ευθύνη για την εγκατάσταση και λειτουργία του, το κόστος της χρηματοδότησης ολόκληρου του έργου, τα αναλωθέντα υλικά, τις αποσβέσεις και άλλα διάφορα διοικητικά έξοδα. Αυτό σημαίνει ότι ενώ το περιβάλλον μιας επιχείρησης μπορεί να ευνοεί τη θέσπιση και ανάπτυξη ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου, στην πραγματικότητα το κόστος εγκατάστασης και εφαρμογής θα καθορίσει τελικά την υιοθέτηση του. Επίσης, ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να μην έχει το αναμενόμενο αποτέλεσμα όταν επεμβαίνει κατά αρνητικό τρόπο η διοίκηση για να συγκαλύψει ορισμένες παρατυπίες, σφάλματα και παραλείψεις. Ακόμη, μπορεί να απαιτήσει να παρακαμφθούν κάποιοι έλεγχοι εξαιτίας συνωμοσίας ή και διοικητικής άγνοιας. Επιπλέον, μια σημαντική αδυναμία του εσωτερικού ελέγχου προέρχεται από την επιλογή μη ικανού προσωπικού. Πιο συγκεκριμένα, όταν ο οργανισμός στελεχώνεται από άτομα τα οποία δε διαθέτουν την κατάλληλη γνώση και εξειδίκευση ούτε επιδεικνύουν υψηλού βαθμού επαγγελματισμό και συνέπεια τότε και ο εσωτερικός έλεγχος δεν μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά. Εξάλλου, επειδή τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου βασίζονται στον ανθρώπινο παράγοντα, υπάρχει πάντα η πιθανότητα για απροσεξίες, αβλεψίες και διάφορα λάθη εκτιμήσεων που είναι ικανά να αποδυναμώσουν το αποτέλεσμα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.

3.10. Κώδικας Δεοντολογίας Εσωτερικού ελέγχου

Ο Κώδικας Δεοντολογίας αφορά τον υπεύθυνο του τμήματος εσωτερικού ελέγχου καθώς και τα υπόλοιπα βοηθητικά μέλη. Οι εργαζόμενοι στο τμήμα του εσωτερικού ελέγχου πρέπει να αποδεχτούν τις αρχές του Κώδικα Δεοντολογίας και επιδεικνύουν υψηλό βαθμό αυτοπειθαρχίας, σύνεσης και αξιοπρέπειας.

Σύμφωνα με το Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών, σκοπός του Κώδικα Δεοντολογίας είναι να προάγει την κουλτούρα ηθικής στο επάγγελμα του εσωτερικού ελέγχου. Ο Κώδικας Ηθικής είναι αναγκαίος για το επάγγελμα του εσωτερικού ελέγχου, καθώς εδραιώνει την εμπιστοσύνη ως προς την αντικειμενικότητα διαβεβαίωσης θεμάτων

εταιρικής διακυβέρνησης, διαχείρισης κινδύνων και συστημάτων εσωτερικού ελέγχου. Επομένως, οι εσωτερικοί ελεγκτές καλούνται να εφαρμόσουν και να υπερασπιστούν τις ακόλουθες αρχές (Παγκόσμιο Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών):

- Ακεραιότητα: Ο εσωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να διαθέτει ειλικρίνεια, υπευθυνότητα και εντιμότητα. Ακόμη, να έχει επάρκεια γνώσεων και κατάλληλη επαγγελματική κατάρτιση ώστε να μπορεί να εκτελεί τα καθήκοντα του και να διεκπεραιώνει τις υποθέσεις που του έχουν ανατεθεί. Επιπλέον είναι απαραίτητο να γνωρίζει τους νόμους, να τους τηρεί και να δρα με βάση τη νομοθετική διάταξη. Τέλος, να μην εμπλέκεται συνειδητά σε παράνομες δραστηριότητες και να σέβεται τους νόμιμους και ηθικούς σκοπούς του οργανισμού.
- Αντικειμενικότητα: Ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να λειτουργεί με αντικειμενικότητα και να δεσμεύεται μόνο από καθήκοντα που τον εμποδίζουν να ενεργήσει με βάση τα συμφέροντα του και να μην επηρεάζεται αδικαιολόγητα από αυτά. Προκειμένου να παραμείνει αμερόληπτη η εκτίμηση τους είναι απαραίτητη η αποφυγή σύναψης σχέσεων που μπορεί να βλάψουν και να επηρεάσουν τη γνώμη του. Επίσης, δε θα πρέπει να δέχεται οποιαδήποτε αμοιβή ή δώρα από άτομα είτε του εσωτερικού είτε του εξωτερικού περιβάλλοντος τα οποία θα μπορούσαν να επηρεάσουν την ακεραιότητα και την αντικειμενική του κρίση.
- Εμπιστευτικότητα: Ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να σέβεται την αξία της πληροφόρησης που λαμβάνει και να είναι συνετός στη χρήση και στη προστασία της πληροφορίας που έχει αποκτήσει κατά την εκτέλεση της εργασίας του. Οφείλει να δείχνει ιδιαίτερη προσοχή στις εμπιστευτικές πληροφορίες και να μην κοινοποιεί πληροφορίες και στοιχεία για προσωπικό του όφελος.
- Επάρκεια: Ο εσωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να χρησιμοποιεί τις γνώσεις, τις δεξιότητες και την επαγγελματική του πείρα για την παροχή υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου. Φυσικά, οφείλει να ακολουθεί όσα προτείνουν τα διεθνή πρότυπα εσωτερικού ελέγχου, η νομοθεσία και η πολιτική της διοίκησης. Έτσι, να παραμένει νομοταγής και να τηρεί τις αρχές του επαγγέλματος. Ακόμη, να μεριμνά για τη συνεχή βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας των υπηρεσιών που προσφέρει και να εξετάζει τακτικά το σύστημα

εσωτερικού ελέγχου ώστε να μπορούν να εντοπιστούν αδυναμίες λάθη και παραλείψεις.

Συμπερασματικά, είναι κατανοητό ότι το ελεγκτικό επάγγελμα είναι επιφορτισμένο με την παροχή υψηλού επιπέδου υπηρεσιών ελέγχου. Έτσι, οι επαγγελματίες του ελέγχου έχουν την ευθύνη να εκτελούν το έργο τους ακολουθώντας υψηλά ηθικά πρότυπα και υιοθετώντας επαγγελματική ιδεολογία.

3.11. Διαδικασία αξιολόγησης του κινδύνου απάτης

Η απάτη μπορεί να εμφανιστεί σε διάφορες μορφές και οποιαδήποτε στιγμή κατά τη διάρκεια λειτουργίας μιας επιχειρηματικής μονάδας. Όταν υπάρχουν αδυναμίες στο σύστημα και μη αποτελεσματική οργάνωση και έλεγχος τότε δημιουργούνται οι κατάλληλες συνθήκες για τη διάπραξη μιας απάτης. Η εκτίμηση του κινδύνου και η σημαντικότητα της αναγνώρισης κάθε πιθανού κινδύνου απάτης είναι μια πολύπλοκη και ιδιαίτερη διαδικασία. Έτσι, η ύπαρξη ενός ισχυρού συστήματος εσωτερικού ελέγχου που θα μπορεί να διερευνήσει και να αξιολογήσει τους κινδύνους απάτης που υπάρχουν στον επιχειρηματικό οργανισμό κρίνεται απαραίτητη. Θα πρέπει να είναι σχεδιασμένο έτσι ώστε να μπορεί να αναγνωρίζει και να αντιμετωπίζει άμεσα τους επιχειρηματικούς κινδύνους. Η αξιολόγηση των κινδύνων απάτης περιλαμβάνει (Petrascu και Tieanu, 2014):

1. Την οργάνωση του τρόπου αξιολόγησης των κινδύνων απάτης. Δηλαδή, πρέπει να καθοριστούν ποιοι είναι οι κίνδυνοι απάτης της εταιρίας και πόσο αποτελεσματικά ο οργανισμός διαχειρίζεται αυτούς τους κινδύνους.
2. Τον προσδιορισμό των διαδικασιών, των οργανωτικών μονάδων και των τοποθεσιών που πρέπει να αξιολογηθούν για να μπορέσει να πραγματοποιηθεί η εκτίμηση των κινδύνων.
3. Τον προσδιορισμό των πιθανών συστημάτων απάτης. Αφορά όλες τις «κόκκινες σημαίες» οι οποίες προμηνύουν την ύπαρξη μιας απάτης.

4. Την αξιολόγηση των δυνατοτήτων διάπραξης απάτης. Αν δηλαδή το περιβάλλον της επιχείρησης ευνοεί τη διάπραξη κάποιας απάτης ή παράνομης δραστηριότητας.
5. Την αξιολόγηση του βαθμού σπουδαιότητας των εντοπισμένων κινδύνων απάτης. Δηλαδή, εκτίμηση και αν χρειάζεται αναθεώρηση των ήδη υπαρχόντων κινδύνων που έχουν βρεθεί στον οργανισμό.
6. Τον καθορισμό του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και το βαθμό στον οποίο μπορεί να καταπολεμήσει την απάτη και να καλύψει τον κίνδυνο. Δηλαδή, κατά πόσο έχει εντοπίσει απάτες ή σημαντικές ελλείψεις και πως τις αντιμετώπισε. Σε αυτό το στάδιο εντοπίζονται τα τρωτά σημεία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.
7. Τη διατύπωση ή τροποποίηση του σχεδίου ελέγχου βάσει των αποτελεσμάτων της εκτίμησης των κινδύνων απάτης. Η διοίκηση θα πρέπει να σχεδιάζει τους ελέγχους με βάση τις ιδιαίτερες επιχειρησιακές ανάγκες του οργανισμού.
8. Τον τρόπο με τον οποίο η διοίκηση μεταδίδει στους εργαζομένους την προοπτική της όσον αφορά τις υπεύθυνες επιχειρηματικές πρακτικές και τη δεοντολογική συμπεριφορά, μέσω του Κώδικα Δεοντολογίας και των αποδεκτών προτύπων.

Όλα αυτά αποτελούν ευαίσθητα θέματα της επιχειρηματικής οντότητας και συνήθως είναι δύσκολο να εντοπιστούν. Για το λόγο αυτό ο εσωτερικός έλεγχος τα λαμβάνει υπόψη του ως πρωτεύον θέμα της αποστολής του.

3.12. Ευθύνες του εσωτερικού ελεγκτή

Οι εσωτερικοί ελεγκτές αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της οργάνωσης και εργάζονται καθημερινά με τη διοίκηση. Έτσι, μπορούν να παρακολουθούν συνεχώς τη δομή του οργανισμού και να εξετάζουν οποιαδήποτε δυσλειτουργία η οποία θα μπορούσε να σηματοδοτήσει την πιθανότητα απάτης. Ο εσωτερικός έλεγχος αναφέρεται σε μια μόνιμη επανεξέταση της οικονομικής δραστηριότητας μιας επιχείρησης. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζει

τις οικονομικές και λογιστικές πράξεις, αξιολογεί τα καθήκοντα και είναι υπεύθυνος για τη βεβαίωση και πιστοποίηση των χρηματοοικονομικών λογιστικών εγγραφών. Σχετικά με την πρόληψη της απάτης, οι αρμοδιότητες και οι ευθύνες διαχωρίζονται μεταξύ της Εκτελεστικής Επιτροπής, της Επιτροπής Ελέγχου και του Εσωτερικού ελέγχου (Petrascu και Tieanu, 2014). Η Εκτελεστική Επιτροπή έχει την τελική ευθύνη για την εφαρμογή ανίχνευσης της απάτης. Σε περίπτωση που ανακαλυφθεί κάποια απάτη, τα μέλη της εκτελεστικής επιτροπής είναι αυτά που θα πρέπει να παρέχουν εξηγήσεις και να λογοδοτήσουν. Με βάση το ελεγκτικό πρότυπο 240, η εκτελεστική επιτροπή είναι υπεύθυνη για τη πρόληψη και ανίχνευση της απάτης χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα συστήματα λογιστικής και εσωτερικού ελέγχου. Τα συστήματα αυτά μπορούν να μειώσουν την πιθανότητα εμφάνισης απάτης και λάθους αλλά δεν μπορούν να την εξαλείψουν πλήρως.

Ο ρόλος της Επιτροπής Ελέγχου είναι η εποπτεία της διαχείρισης των κινδύνων της απάτης και η παρακολούθηση της εκτελεστικής επιτροπής στις προσπάθειές της να αποτρέψει την απάτη. Οι αρχές στις οποίες βασίζεται το έργο αυτής της επιτροπής στοχεύουν στην καλλιέργεια ενός κλίματος όπου το προσωπικό έχει επίγνωση της ανάγκης και της χρησιμότητας του ελέγχου, εντοπίζει συγκεκριμένους κινδύνους, αξιολογεί και παρακολουθεί τον εντοπισμό πιθανών μορφών ελέγχου και παρέχει διαδικασίες πληροφόρησης και επικοινωνίας εντός και εκτός της επιχείρησης.

Τέλος, ο εσωτερικός έλεγχος συνιστά μια αποτελεσματική γραμμή άμυνας κατά της απάτης και μπορεί να λάβει μέτρα για την πρόληψη, αποτροπή, καταστολή και αναφορά απάτης. Είναι ένα εργαλείο που διαθέτει η Επιτροπή Ελέγχου με σκοπό να αξιολογεί ανεξάρτητα τους κινδύνους απάτης και τα μέτρα καταπολέμησης που εφαρμόζονται. Είναι πολύ σημαντική η αύξηση των προσόντων των εσωτερικών ελεγκτών, η εκπαίδευση και η επαγγελματική τους κατάρτιση, η εξοικείωση με τις διαχειριστικές πολιτικές και τις διαδικασίες λειτουργίας καθώς και η κατανόηση των συνθηκών και του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στα καθήκοντά τους πρέπει να έχουν επαρκείς γνώσεις ώστε να εντοπίζουν τα σημάδια πιθανής απάτης, να εκτιμούν την αναγκαιότητα περαιτέρω διερεύνησης μιας υπόθεσης η οποία μπορεί να ενέχει κίνδυνο απάτης και να μπορεί να λαμβάνει μέτρα για την εξάλειψη ή μείωση της. Ακόμη, πρέπει να διαθέτουν την κατάλληλη εμπειρία προκειμένου να επιτύχουν το ρόλο τους και σε συνδυασμό με το υψηλό επίπεδο γνώσεων τους να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν τα σημάδια ενός πιθανού συστήματος απάτης. Ο ελεγκτής πρέπει να σχεδιάζει και να εκτελεί

τον έλεγχο με επαγγελματισμό. Μερικά σημαντικά θέματα που θα πρέπει να λάβει υπόψη του ο εσωτερικός ελεγκτής είναι (Petrascu και Tîeanu, 2014):

- Εάν η απάτη μπορεί να ευνοηθεί από τον τρόπο με τον οποίο αμείβονται η διοίκηση και οι εργαζόμενοι.
- Πόσο λεπτομερείς είναι οι εσωτερικοί έλεγχοι και αν μπορούν να αποφευχθούν.
- Ποιος στην οργάνωση θα μπορούσε να έχει το κίνητρο να διαπράξει απάτη.
- Εάν έχουν υπάρξει σημαντικές αλλαγές στον οργανισμό το τελευταίο διάστημα.
- Εάν ο οργανισμός λειτουργεί σε έναν τομέα ή γεωγραφική περιοχή με αυξημένο επίπεδο απάτης.
- Εάν έχουν υπάρξει περιπτώσεις όπου τα μέλη της διοίκησης και των εργαζομένων έχουν εξεταστεί για απάτη.
- Εάν η ικανότητα της οντότητας να προλαμβάνει και να ανιχνεύει απάτες εξαρτάται από την ορθή και πλήρη εκτίμηση των κινδύνων απάτης.

3.13. Ο εσωτερικός έλεγχος στην πρόληψη και ανίχνευση απάτης

Η απάτη αποτελεί σημαντική απειλή για κάθε οργανισμό και συνδέεται με κινδύνους αγοράς, πίστωσης και δικαστικής ευθύνης. Ακόμη, μπορεί να έχει μεγάλες επιπτώσεις στις λειτουργίες και στην κερδοφορία και είναι πιθανό να προκαλέσει σημαντική ζημιά στη φήμη του οργανισμού. Πολλές φορές, οι απάτες είτε αφορούν δόλια οικονομική αναφορά είτε υπεξαίρεση στοιχείων ενεργητικού είναι δύσκολο να εντοπιστούν και μερικές φορές σχεδόν αδύνατο να αποδειχτούν. Η ανακάλυψη της απάτης είναι δυσκολότερη από του σφάλματος καθώς συνοδεύεται από ενέργειες που αποσκοπούν στην κάλυψή της.

Ο εσωτερικός έλεγχος, με την ανάπτυξη μηχανισμών καταπολέμησης της απάτης και την εφαρμογή μέτρων που επικεντρώνονται στην πρόληψη της απάτης και στην έγκαιρη ανίχνευση της μπορεί να αντιμετωπίσει και να μετριάσει αυτούς τους κινδύνους.

Αρχικά, είναι απαραίτητη η αποτελεσματική λειτουργία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Θα πρέπει να υπάρχει σεβασμός στην αρχή του διαχωρισμού των καθηκόντων και λειτουργιών. Επομένως, κανένας υπάλληλος δεν θα πρέπει να έχει την εξουσία και να εκτελεί έναν ολόκληρο κύκλο συναλλαγών μόνος του. Ακόμη, θα πρέπει να εξετάζει και να επιλέγει το προσωπικό με βάση τα προσόντα, τις ικανότητες, την εκπαίδευση, τις προηγούμενες θέσεις εργασίας και τις τακτικές αξιολογήσεις των επιδόσεών τους. Άλλη μία σημαντική δράση του εσωτερικού ελέγχου για την πρόληψη της απάτης είναι η σύγκριση των πόρων στα λογιστικά δεδομένα με την πραγματική και φυσική τους ύπαρξη.

Επιπλέον, οι εσωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει κάποιες φορές κατά το σχεδιασμό του ελέγχου τους να θέτουν ερωτήσεις στη διοίκηση για απάτες που έχουν συμβεί στο παρελθόν προκειμένου να διαπιστώσουν εάν έχουν προκληθεί από σημαντικές παραπλανήσεις ή από λάθη. Ωστόσο, το σύστημα εσωτερικού ελέγχου μπορεί να είναι αναποτελεσματικό κατά της απάτης όταν αυτή έχει διαπραχθεί ύστερα από μυστική συμφωνία μεταξύ των εργαζομένων και της διοίκησης. Εξάλλου, πολλά άτομα της διοίκησης, ίσως εσκεμμένα να επιθυμούν να αγνοήσουν τον έλεγχο ο οποίος θα εμπόδιζε τη διάπραξη της απάτης.

Ο σωστά εφαρμοσμένος Κώδικας Δεοντολογίας αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους μηχανισμούς για την πρόληψη της απάτης. Όταν στον οργανισμό έχει αναπτυχθεί ένα κλίμα ηθικής και οι εργαζόμενοι ακολουθούν τα αποδεκτά πρότυπα και επίσης, επιδεικνύουν αξιοπρέπεια, σεβασμό και αυτοπειθαρχία οι πιθανότητες να υποκύψουν σε οποιαδήποτε μορφή απάτης μετριάζεται σημαντικά.

Ακόμη, η δημιουργία ενός προγράμματος επικοινωνίας και κατάρτισης των εργαζομένων είναι ικανό να αυξήσει την κατανόηση των υποχρεώσεων και των ευθυνών. (Petrascu και Tieanu, 2014). Με τον τρόπο αυτό το προσωπικό μπορεί να εμπεδώσει καλύτερα τις ευθύνες και τα δικαιώματα που διαθέτει όσον αφορά τους ελέγχους που πραγματοποιούνται για τον εντοπισμό των παραβάσεων και των απατών. Παράλληλα, θα μπορούσε να δημιουργηθεί μια ανοιχτή τηλεφωνική γραμμή για την αναφορά της απάτης στον οργανισμό.

Επίσης, οι εσωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει να έχουν επαρκείς γνώσεις και να διαθέτουν την κατάλληλη επαγγελματική κατάρτιση και πείρα ώστε να αναγνωρίζουν και να εντοπίζουν

τα σημάδια έγκαιρης προειδοποίησης για πιθανή απάτη. Ωστόσο, αποτελεί και ευθύνη της διοίκησης να μπορεί να αντιλαμβάνεται έγκαιρα αλλαγές που αφορούν είτε μεταβολές στη συμπεριφορά ενός εργαζομένου, αλλαγές στον τρόπο ζωής του είτε διαφορές ως προς τη λήψη της άδειας του. Συμπληρωματικά, η διοίκηση μπορεί να δημιουργήσει ένα εμπιστευτικό σύστημα υποστήριξης για τους υπαλλήλους το οποίο θα τους παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες.

Επιπροσθέτως, τα μέσα προληπτικής ανάλυσης δεδομένων σχετικά με τις πράξεις απάτης μπορούν να συμβάλλουν στην ανίχνευση πιθανών παραβιάσεων και απατών που διαφορετικά ίσως να μην είχαν γίνει αντιληπτές από τη διοίκηση. Έτσι, θα πρέπει να γίνεται αναζήτηση πληροφοριών σε βάσεις δεδομένων για τον εντοπισμό συνδέσεων μεταξύ διαφορετικών προσώπων. Ακόμη, θα πρέπει να γίνεται συχνά εξέταση του ιστορικού των εργαζομένων όσον αφορά τις καταδίκες, τα οικονομικά περιστατικά και την εμπλοκή τους στο παρελθόν σε κάποια παράνομη δραστηριότητα ή απάτη.

Η διαδικασία αξιολόγησης των κινδύνων απάτης μπορεί επίσης να οδηγήσει στον έγκαιρο εντοπισμό της, καθώς δίνει τη δυνατότητα στη διοίκηση να κατανοήσει καλύτερα τους κινδύνους που παραμονεύουν. Επίσης, μπορεί να εντοπίσει ευκολότερα τα κενά και τις ελλείψεις που υπάρχουν στους ελέγχους και να αναπτύξει ένα σχέδιο με το οποίο θα εντοπίζει τους κατάλληλους πόρους και θα εφαρμόζει τις απαραίτητες διαδικασίες ελέγχου.

Άλλος ένας τρόπος που θα μπορούσε να συμβάλει στην πρόληψη της απάτης είναι η στάση απέναντι σε αυτούς που τη διαπράττουν (Petrascu και Tieanu, 2014). Πιο συγκεκριμένα, όταν ο εργαζόμενος κατανοεί τις συνέπειες που θα προκύψουν από τη συμμετοχή του σε μια απάτη και ότι ο εντοπισμός του είναι βέβαιος λόγω της ύπαρξης ενός αποτελεσματικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου και διαχείρισης κινδύνου τότε είναι αναμενόμενο ότι θα προσπαθήσει να αποφύγει την ανάμειξη του. Είναι σημαντικό, η επιχείρηση να ενεργεί με συνέπεια όταν ανακαλύπτεται μια οικονομική παραβίαση και όλοι οι παραβάτες να έχουν την ίδια μεταχείριση, ανεξάρτητα από τη θέση που κατέχουν στην εταιρεία. Ακόμη, ο επιχειρηματικός οργανισμός θα πρέπει να δημοσιοποιεί την απάτη και την επαγγελματική παράβαση, να καθορίζει τη ζημιά που έχει προκληθεί και να εξετάζει τις αιτίες που οδήγησαν σε αυτήν. Ένα πειθαρχικό σύστημα που θα περιγράφει λεπτομερώς το πρωτόκολλο λογοδοσίας είναι ουσιώδους σημασίας για την αποτελεσματική πρόληψη της απάτης για να κατανοήσουν οι εργαζόμενοι ότι η διαχείριση των κινδύνων και της επικινδυνότητας έχει μεγάλη προτεραιότητα για τον οργανισμό.

Τέλος, θα πρέπει τακτικά να πραγματοποιείται ελεγκτική εξέταση των πληροφοριακών συστημάτων διοίκησης όπου θα ελέγχεται το περιβάλλον ασφάλειας της επιχείρησης αλλά και τα συστήματα ελέγχου που αφορούν τα επιμέρους πληροφοριακά συστήματα (K. Laudon και J. Laudon, 2015). Στην ελεγκτική εξέταση επιθεωρούνται οι τεχνολογίες, οι διαδικασίες, η εκπαίδευση και το προσωπικό και απαριθμούνται όλες οι αδυναμίες στα μέτρα ελέγχου και οι πιθανότητες εμφάνισής τους. Στη συνέχεια ακολουθεί η ενημέρωση των διευθυντικών στελεχών και η κατάστρωση ενός προγράμματος αντιμετώπισης των αδυναμιών.

Η πρόληψη της απάτης είναι η καλύτερη στρατηγική που μπορεί να ακολουθήσει ένας επιχειρηματικός οργανισμός ώστε να διασφαλίσει την ποιότητα και ακεραιότητα των οικονομικών καταστάσεων και γενικότερα την αποτελεσματική λειτουργία του. Τα φαινόμενα της απάτης είναι αρκετά διαδεδομένα και συνεχώς αυξάνονται οπότε η ύπαρξη ενός ισχυρού συστήματος εσωτερικού ελέγχου είναι άκρως απαραίτητη.

3.14. Μοντέλο COSO

Αναμφισβήτητα, ένας από τους ισχυρότερους μηχανισμούς για τη μείωση του κινδύνου είναι ο εσωτερικός έλεγχος. Ιδιαίτερη έμφαση όμως θα πρέπει να δοθεί και στο μοντέλο COSO (Committee of Sponsoring Organizations) το οποίο καθορίζει τον τρόπο δόμησης του εσωτερικού ελέγχου ενός οργανισμού και ορίζει ποιες είναι οι κατάλληλες πολιτικές και διαδικασίες που πρέπει να εφαρμοστούν για την εκπλήρωση των στόχων της επιχείρησης (COSO, 2017). Είναι γνωστό ότι οι επιχειρήσεις εκτίθενται συνεχώς σε κίνδυνο είτε κατά τη διάρκεια της λειτουργίας του είτε κατά την ανάπτυξη τους.

Σύμφωνα με το COSO, η διαχείριση επιχειρηματικών κινδύνων δεν είναι μια λειτουργία ή ένα τμήμα. Είναι η κουλτούρα, οι δυνατότητες και οι πρακτικές που ενσωματώνουν οι οργανισμοί με την υιοθέτηση στρατηγικών που έχουν σκοπό τη διαχείριση των κινδύνων, τη διατήρηση και την αξιοποίηση της αξίας τους.

Έτσι, ο οργανισμός COSO διερεύνησε τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσε να συμπεριλάβει και να αντιμετωπίσει όσο το δυνατόν περισσότερες πτυχές του επιχειρηματικού κινδύνου. Κατέληξε λοιπόν, το 2004, στη δημιουργία και διαμόρφωση ενός Ολοκληρωμένου Πλαισίου Διαχείρισης Επιχειρηματικού Κινδύνου (Enterprise Risk Management- Intergraded Framework-ERM). Η βασική φιλοσοφία του ήταν ότι "Η αξία μεγιστοποιείται όταν η διοίκηση καθορίζει τη στρατηγική και τους στόχους για να επιτύχει μια βέλτιστη ισορροπία μεταξύ των στόχων ανάπτυξης και απόδοσης και των συναφών κινδύνων και αξιοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους για την επίτευξη των στόχων της οντότητας" (COSO,2017). Πιο συγκεκριμένα, επιδιώκει την επίτευξη όλων των στόχων του εσωτερικού ελέγχου και των στόχων απόδοσης με ταυτόχρονη ελαχιστοποίηση των προβλημάτων. Ακόμη, αποβλέπει στη συνεχή αξιολόγηση των επιχειρηματικών κινδύνων και στην αναζήτηση τρόπων, βημάτων και πόρων για την αντιμετώπιση τους. Επιπλέον, προσπαθεί να αποφύγει οποιαδήποτε αρνητική δημοσιότητα που μπορεί να βλάψει το εταιρικό προφίλ.

Μετά τη δημοσίευση του, το Ολοκληρωμένο Πλαίσιο Διαχείρισης Επιχειρηματικού Κινδύνου έχει χρησιμοποιηθεί με επιτυχία σε όλο τον κόσμο, σε επιχειρηματικούς οργανισμούς όλων των τύπων και μεγεθών. Κάποια από τα οφέλη που προκύπτουν από την εφαρμογή του πλαισίου είναι τα εξής(COSO, 2017) :

1. Η αύξηση του εύρους των ευκαιριών. Η διοίκηση εξετάζει όλες τις δυνατότητες και τις ευκαιρίες, τόσο τις θετικές όσο και τις αρνητικές πτυχές του κινδύνου και έτσι μπορεί να εντοπίσει νέες και μοναδικές προκλήσεις που σχετίζονται με τις τρέχουσες ευκαιρίες.
2. Ο εντοπισμός και η διαχείριση κινδύνου στην οντότητα. Κάθε επιχείρηση αντιμετωπίζει πολλούς κινδύνους οι οποίοι μπορεί να επηρεάσουν πολλά μέρη του οργανισμού. Έτσι, η διοίκηση θα πρέπει να εντοπίζει και να διαχειρίζεται τους κινδύνους που σχετίζονται με την οντότητα για να διατηρήσει και να βελτιώσει την απόδοσή της.
3. Η αύξηση των θετικών αποτελεσμάτων και πλεονεκτημάτων μειώνοντας ταυτόχρονα τις αρνητικές εκπλήξεις. Το Πλαίσιο Διαχείρισης Επιχειρηματικού Κινδύνου βοηθά τις επιχειρήσεις να βελτιώσουν την ικανότητά τους να εντοπίζουν τους κινδύνους και να δημιουργούν κατάλληλες συνθήκες ώστε να μειώνουν τις απρόσμενες καταστάσεις και το σχετικό κόστος ενώ ταυτόχρονα να επωφελούνται από τις πλεονεκτικές εξελίξεις.

4. Μείωση της μεταβλητότητας της απόδοσης. Η διαχείριση επιχειρηματικών κινδύνων επιτρέπει στους οργανισμούς να προβλέπουν τους κινδύνους που θα μπορούσαν να επηρεάσουν την απόδοση. Ακόμη, τους δίνει τη δυνατότητα να εφαρμόσουν τις ενέργειες που απαιτούνται για να ελαχιστοποιηθούν οι διαταραχές στην απόδοση και να μεγιστοποιηθούν οι ευκαιρίες.
5. Βελτίωση της ανάπτυξης των πόρων. Κάθε κίνδυνος που μπορεί να προκύψει στον οργανισμό είναι πιθανό να επηρεάσει και τους πόρους του. Η απόκτηση ισχυρών πληροφοριών σχετικά με τον κίνδυνο, επιτρέπει τη σωστή διαχείριση ώστε να μπορούν να εκτιμηθούν οι συνολικές ανάγκες σε πόρους, να δοθεί προτεραιότητα στην ανάπτυξη των πόρων και να ενισχυθεί η κατανομή τους.
6. Η ενίσχυση της ανθεκτικότητας των επιχειρήσεων. Η μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα μιας επιχείρησης εξαρτάται από την ικανότητά της να προβλέπει και να ανταποκρίνεται στις αλλαγές, όχι μόνο για να επιβιώσει αλλά και για να εξελιχθεί και να αναπτυχθεί. Αυτό, εν μέρει, οφείλεται από την αποτελεσματική διαχείριση των επιχειρηματικών κινδύνων

Αυτά τα οφέλη υπογραμμίζουν το γεγονός ότι ο κίνδυνος δεν πρέπει να θεωρείται μόνο ως δυνητικός περιορισμός ή πρόκληση για τον επιχειρηματικό οργανισμό. Αντίθετα, η αλλαγή που υποκρύπτει τον κίνδυνο και η ανταπόκριση σε κινδύνους δημιουργούν στρατηγικές ευκαιρίες και βασικές δυνατότητες διαφοροποίησης.

Η διοίκηση των επιχειρηματικών οργανισμών επιδιώκει να πραγματοποιήσει τέσσερις τύπους στόχων (Βενιέρης, Κοέν, Βλησμάς, 2015). Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν οι Στρατηγικοί Στόχοι (Strategic Objectives) που αφορούν την επίτευξη της αποστολής του οργανισμού. Ο δεύτερος τύπος στόχων είναι οι Λειτουργικοί Στόχοι (Operating Objectives) που αναφέρονται στην αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα των λειτουργιών της οικονομικής μονάδας. Στη συνέχεια, είναι οι Στόχοι Αναφοράς (Reporting Objectives) που έχουν σχέση με την ακρίβεια και την αξιοπιστία των αναφορών που παρέχει η επιχείρηση στο εσωτερικό και στο εξωτερικό της περιβάλλον. Ο τελευταίος τύπος στόχων είναι οι Στόχοι Συμμόρφωσης οι οποίοι επικεντρώνονται στο βαθμό στον οποίο η επιχείρηση συμμορφώνεται με το κανονιστικό πλαίσιο στο οποίο δραστηριοποιείται.

Ωστόσο, το Ολοκληρωμένο Πλαίσιο Διαχείρισης Επιχειρηματικού Κινδύνου δίνει ιδιαίτερη σημασία στον κίνδυνο και στις σχετιζόμενες πτυχές ελέγχου που είναι (Βενιέρης, Κοέν, Βλησμάς, 2015):

1. Το Εσωτερικό Περιβάλλον (Internal Environment) το οποίο περιλαμβάνει την κουλτούρα και τις αξίες που εκπροσωπούν οι εργαζόμενοι της επιχείρησης και δείχνει το βαθμό κατά τον οποίο είναι προσανατολισμένοι στη διαχείριση επιχειρηματικού κινδύνου.
2. Ο Καθορισμός των Στόχων (Objective Setting) όπου οι στόχοι του επιχειρηματικού οργανισμού θα πρέπει να βρίσκονται σε συνάφεια με το όραμα, την αποστολή και την ανοχή στον επιχειρηματικό κίνδυνο. Επιπλέον, οι στόχοι της επιχείρησης επιτρέπουν τον εντοπισμό γεγονότων που εγκυμονούν κινδύνους και έτσι βοηθούν στην ανεύρεση τρόπων αντιμετώπισής τους.
3. Ο Εντοπισμός Γεγονότων (Event Identification) αφορά την ανεύρεση γεγονότων και καταστάσεων που μπορούν να εμποδίσουν ή να προκαλέσουν απόκλιση από την επίτευξη των επιθυμητών στόχων.
4. Η Αξιολόγηση Κινδύνου (Risk Assessment) η οποία θα πρέπει να γίνεται με ποιοτικά και με ποσοτικά κριτήρια προκειμένου η επιχείρηση να γνωρίζει τον τρόπο με τον οποίο θα μπορέσει να τον αντιμετωπίσει.
5. Η Αντιμετώπιση του Κινδύνου (Risk Response) που αφορά το βαθμό ανοχής της επιχειρηματικής οντότητας στον κίνδυνο. Η διοίκηση είναι αυτή που θα αποφασίσει πως θα χειριστεί τον κίνδυνο, δηλαδή αν θα τον αποφύγει, περιορίσει ή αποδεχτεί. Αν επιλέξει να τον αντιμετωπίσει τότε είναι απαραίτητη η ύπαρξη ενός ολοκληρωμένου σχεδίου που θα καθορίζει τόσο το κόστος όσο και τα οφέλη από την αντιμετώπισή του.
6. Οι Δραστηριότητες Ελέγχου (Control Activities) οι οποίες είναι στενά συνδεδεμένες με τις εφαρμογές δράσης για την αντιμετώπιση του κινδύνου στον επιχειρηματικό οργανισμό.
7. Οι Πληροφορίες και η Επικοινωνία (Information and Communication) όπου όποιες πληροφορίες σχετίζονται με τον τρόπο λειτουργίας και υποστήριξης του Ολοκληρωμένου Πλαισίου Διαχείρισης Επιχειρηματικού Κινδύνου θα πρέπει να μεταφέρονται αποτελεσματικά στους εργαζόμενους της επιχείρησης.
8. Η Επιτήρηση (Monitoring) είναι απαραίτητη και αναγκαία ακόμη και για το Πλαίσιο Διαχείρισης Κινδύνου προκειμένου να τροποποιείται και να βελτιώνεται διαρκώς.

Σχήμα 1: COSO Cube

Πηγή: <https://www.researchgate.net/>

Κεφάλαιο 4^ο – Η Απάτη στην επιχείρηση

4.1. Εισαγωγικά στοιχεία

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί αναλύεται η έννοια της απάτης, η οποία εμφανίζεται ολοένα και περισσότερο στις σύγχρονες επιχειρήσεις. Αποτελεί μεγάλο πλήγμα για τους επιχειρηματικούς οργανισμούς καθώς προκαλεί σημαντικές οικονομικές απώλειες και σοβαρές συνέπειες στη λειτουργία τους. Για να γίνει πιο σαφές, αναφέρονται τα διάφορα είδη απάτης που προκύπτουν είτε από το εσωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης είτε από το εξωτερικό καθώς και τα κίνητρα που μπορούν να οδηγήσουν στη διάπραξη κάποιας παράνομης δραστηριότητας. Επιπλέον, διευκρινίζεται η βαρυσήμαντη έννοια του Τριγώνου της απάτης και των παραμέτρων που συνυπάρχουν σε όλες τις μορφές απάτης.

4.2. Ορισμός και έννοια της απάτης

Σήμερα, η απάτη θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους κινδύνους που αντιμετωπίζει ένας οργανισμός, έχοντας στενή σχέση με κινδύνους αγοράς, πίστωσης, δικαστικής ευθύνης ή φήμης. Η απάτη μπορεί να προκύψει είτε από κάποιο λάθος ή απροσεξία είτε εσκεμμένα αποβλέποντας σε κάποιο απώτερο σκοπό. Επομένως, το στοιχείο που διαχωρίζει την απάτη από το λάθος είναι εάν η υποκείμενη ενέργεια που καταλήγει στο σφάλμα είναι εκούσια ή ακούσια. Δύο τύποι εκούσιων λαθών απασχολούν τον ελεγκτή, τα σφάλματα που είναι αποτέλεσμα απατηλής χρηματοοικονομικής αναφοράς και τα σφάλματα που αφορούν την κατάχρηση των περιουσιακών στοιχείων.

Ο όρος «Απάτη» χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει την απόκτηση αθέμιτου πλεονεκτήματος έναντι κάποιου άλλου προσώπου. Πρόκειται για δραστηριότητες όπως κλοπή, υπεξαίρεση, δωροδοκία και έσοδα από παράνομες δραστηριότητες. Πιο συγκεκριμένα, λαμβάνοντας υπόψη τη νομική άποψη, η απάτη μπορεί να αφορά (Βενιέρης, Κοέν, Βλησμάς, 2015):

1. Τη ψευδή δήλωση ή παροχή ψευδών πληροφοριών.
2. Ένα πραγματικό γεγονός που θίγει ένα πρόσωπο.
3. Την πρόθεση για παραπλάνηση
4. Την πρόκληση απώλειας.

Στις επιχειρήσεις, η απάτη μπορεί να λάβει τη μορφή της απώλειας περιουσιακών στοιχείων, της παροχής παραπλανητικών αναφορών, της απάτης χρηματοοικονομικών καταστάσεων, της φοροδιαφυγής και της αθέμιτης απόκρυψης ή παρασιώπησης αληθινών γεγονότων. Οι παραβάσεις αυτές, γίνονται από πρόθεση προς όφελος ή εις βάρος της επιχείρησης από πρόσωπα είτε της διοίκησης και του προσωπικού είτε από τρίτους. Όταν γίνεται λόγος για κίνδυνο απάτης, θα μπορούσαν να εξεταστούν οι ακόλουθες περιπτώσεις: απάτη που διαπράττεται από τη διοίκηση, συνενοχή μεταξύ των εργαζομένων, ακατάλληλη κατανομή καθηκόντων, μη εξουσιοδοτημένη χρήση των πόρων, σύγκρουση συμφερόντων ή ακατάλληλη διατήρηση εμπιστευτικών αρχείων και δεδομένων.

Σύμφωνα με το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 240 - «Ευθύνες του ελεγκτή σχετικά με απάτη στον έλεγχο οικονομικών καταστάσεων» και συγκεκριμένα την παράγραφο 11, ο ορισμός της απάτης δίνεται ως «Μια εκ προθέσεως πράξη από ένα ή περισσότερα πρόσωπα από τη διοίκηση, από εκείνους που είναι επιφορτισμένοι με τη διακυβέρνηση, από εργαζόμενους ή από τρίτα μέρη, η οποία ενέχει παραπλάνηση για την απόκτηση ενός μη δίκαιου ή παράνομου πλεονεκτήματος.»

Η απάτη επηρεάζει αρνητικά την οικονομία στο σύνολό της προκαλώντας τεράστιες οικονομικές απώλειες, εξασθενίζοντας την κοινωνική σταθερότητα και απειλώντας τις δημοκρατικές δομές. Ακόμη, οδηγεί σε απώλεια εμπιστοσύνης στο οικονομικό σύστημα, καταστρέφοντας και θέτοντας σε κίνδυνο τον οικονομικό και κοινωνικό θεσμό. Επιπλέον, άλλη μια ζημιά που συνεπάγεται η απάτη είναι η αρνητική δημοσιότητα η οποία μπορεί να επηρεάσει σοβαρά τη φήμη ενός οργανισμού.

Όλα αυτά τα στοιχεία που αναφέρονται ως απάτες και παρατυπίες αποτελούν σημαντικό πρόβλημα τόσο για τη διοίκηση όσο και για τους εσωτερικούς ελεγκτές.

4.3. Απάτες Εργαζομένων

Η διάπραξη μιας απάτης μπορεί να πραγματοποιηθεί από εσωτερικούς φορείς δράσης του επιχειρηματικού οργανισμού, δηλαδή από άτομα που εργάζονται στην επιχείρηση και αποτελούν προσωπικό της (Βενιέρης, Κοέν, Βλησμάς, 2015). Μια σοβαρή μορφή απάτης αποτελεί η κλοπή αποθεμάτων. Αυτό μπορεί να συμβεί είτε στους χώρους αποθήκευσης των πάγιων στοιχείων είτε κατά τη διάρκεια φόρτωσης ή εκφόρτωσης κάποιας παραγγελίας προς πελάτες ή από προμηθευτές αντίστοιχα. Τα αποθέματα αποτελούν το πιο σημαντικό ενεργητικό στοιχείο της επιχείρησης και θεωρούνται τα πιο ευαίσθητα όσον αφορά τα σοβαρότερα σφάλματα που πραγματοποιούνται.

Ακόμη ένα είδος απάτης είναι η κλοπή χρημάτων η οποία είναι δυνατόν να συμβεί με υπεξαίρεση χρημάτων από το ταμείο ή αλλιώς με την είσπραξη κάποιων απαιτήσεων από πελάτες χωρίς να επακολουθήσει η ενημέρωση στο αρμόδιο τμήμα. Γενικά, το γεγονός ότι τα μετρητά μπορούν να μεταφερθούν πολύ εύκολα οδηγεί συνήθως σε καταχρήσεις και σε άλλες παράνομες πράξεις.

Στη συνέχεια, η απάτη που αφορά λογαριασμούς πληρωτέους μπορεί να συμβεί όταν υπάρχει δημιουργία μιας εικονικής υποχρέωσης έναντι ενός ανύπαρκτου προμηθευτή ή πρόκειται για υποχρεώσεις που έχουν όμως ήδη εξοφληθεί. Επιπλέον, περιλαμβάνει την περίπτωση όπου ένας υπάλληλος συνάπτει συνεργασία με προμηθευτές οι οποίοι χρεώνουν υψηλότερες τιμές με απώτερο σκοπό την είσπραξη προμήθειας.

Μια άλλη μορφή απάτης από εργαζομένους μπορεί να προκύψει μέσω της μισθοδοσίας. Πρόκειται για την περίπτωση όπου γίνεται υποβολή πληροφοριών διαφορετικού χρόνου εργασίας από τον πραγματικό χρόνο. Έτσι, υπάλληλοι της εταιρίας αμείβονται για περισσότερες ώρες εργασίας από τις κανονικές ή πληρώνονται ανύπαρκτες υπερωρίες. Επίσης, αυτό μπορεί να συμβεί όταν το σύστημα μισθοδοσίας δεν έχει ενημερωθεί και

αναθεωρηθεί και υπάρχουν ακόμα υπάλληλοι οι οποίοι έχουν αποχωρίσει από την επιχείρηση αλλά συνεχίζουν να αμείβονται κανονικά.

Τέλος, το φαινόμενο της απάτης παρουσιάζεται σε λογαριασμούς που αφορούν έξοδα και δαπάνες. Στη συγκεκριμένη περίπτωση παρατηρείται χρέωση της επιχείρησης με εσφαλμένα ποσά εξόδων ταξιδιών ή εξόδων φιλοξενίας. Επιπρόσθετα, προκειμένου να καλυφθεί κάποια υπεξαίρεση χρημάτων από το ταμείο, είναι πιθανό να χρεωθεί ο οργανισμός με ανύπαρκτα ή ψευδή έξοδα (Βενιέρης, Κοέν, Βλησμάς, 2015).

4.4. Απάτες πελατών και προμηθευτών

Μια απάτη μπορεί να δημιουργηθεί είτε από το εσωτερικό περιβάλλον του οργανισμού είτε από εξωτερικούς φορείς όπως είναι οι πελάτες ή οι προμηθευτές. Στην περίπτωση που η απάτη αφορά πελάτες, μπορεί να υπάρξει χρήση πιστωτικών καρτών για την αγορά προϊόντων ή υπηρεσιών, από άτομα που δεν είναι οι πραγματικοί κάτοχοι και δεν τους ανήκει η συγκεκριμένη κάρτα. Ακόμη, όταν έχει πραγματοποιηθεί υπεξαίρεση εμπορευμάτων, η απάτη μπορεί να διαπραχθεί με την επιστροφή τους και την διεκδίκηση του αντίτιμου τους σε μετρητά (Βενιέρης, Κοέν, Βλησμάς, 2015).

Οι απάτες προμηθευτών από την άλλη πλευρά, περιλαμβάνουν περιπτώσεις στις οποίες ο προμηθευτής εισπράττει χρήματα που στην πραγματικότητα δεν δικαιούται. Αυτό μπορεί να συμβεί όταν υπάρχουν διπλά τιμολόγια, δηλαδή χρέωση του ίδιου προϊόντος ή υπηρεσίας δύο φορές. Ακόμη, μπορεί ο προμηθευτής να απαιτεί την πληρωμή του χρησιμοποιώντας παραστατικά τα οποία δεν ανταποκρίνονται σε πραγματικά γεγονότα. Πιο συγκεκριμένα μπορεί να αναγράφονται ποσότητες διαφορετικές από τις πραγματικές ή αγαθά διαφορετικής ποιότητας από αυτά που έχουν πραγματικά ζητηθεί. Στην περίπτωση παροχής υπηρεσιών, το φαινόμενο της απάτης μπορεί να πραγματοποιηθεί όταν χρεώνονται περισσότερες ώρες για τις παρεχόμενες υπηρεσίες από τις πραγματικές.

4.5. Απάτες με τη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή

Η ραγδαία εξέλιξη στην τεχνολογία και τις μεθόδους ανάπτυξης πληροφοριακών συστημάτων κατέστησε τα πληροφοριακά συστήματα αναπόσπαστο μέρος των οργανισμών. Πληροφοριακό σύστημα μπορεί να οριστεί ένα οργανωμένο σύνολο τεχνολογίας και ανθρώπινου δυναμικού, το οποίο έχει ως σκοπό να συλλέξει, να επεξεργαστεί, να αποθηκεύσει και να διανέμει πληροφορίες που στηρίζουν τη λήψη αποφάσεων και τον έλεγχο σε έναν οργανισμό (K. Laudon και J. Laudon, 2015). Ακόμη, μπορεί να συμβάλλει στη δημιουργία νέων προϊόντων, στην ανάλυση προβλημάτων και στην απεικόνιση σύνθετων θεμάτων. Οι πληροφορίες που περιέχουν τα πληροφοριακά συστήματα αφορούν σημαντικά πρόσωπα, τόπους και θέματα του εσωτερικού αλλά και εξωτερικού περιβάλλοντος της επιχείρησης.

Οι περισσότερες επιχειρήσεις χρησιμοποιούν ηλεκτρονικούς υπολογιστές για την τήρηση των βιβλίων, την επεξεργασία στοιχείων και την έκδοση διαφόρων δικαιολογητικών. Το γεγονός αυτό οδήγησε στην ανάπτυξη ειδικών εργαλείων και τεχνολογιών ή αλλιώς των λογιστικών πληροφοριακών συστημάτων. Πιο συγκεκριμένα, το λογιστικό πληροφοριακό σύστημα διαθέτει όλα τα χαρακτηριστικά ενός πληροφοριακού συστήματος που υποστηρίζει τις λογιστικές διαδικασίες ενός επιχειρηματικού οργανισμού. Είναι διαπεραστικό καθώς αφορά όλες τις δραστηριότητες της επιχείρησης και παρέχει πληροφορίες προς όλες τις κατευθύνσεις. Ωστόσο, η διαφορά του με ένα απλό πληροφοριακό σύστημα βρίσκεται στο γεγονός ότι δέχεται μόνο οικονομικά δεδομένα που βασίζονται σε εσωτερικά ή εξωτερικά γεγονότα και παρέχει οικονομικές πληροφορίες. Ένα λογιστικό πληροφοριακό σύστημα μπορεί να προσαρμοστεί σε οποιοδήποτε λογιστικό περιβάλλον (K. Laudon και J. Laudon, 2015).

Με το διαδίκτυο και τις τεχνολογίες πληροφοριών πολλαπλασιάζονται όχι μόνο οι ευκαιρίες και οι δυνατότητες για την καλύτερη λειτουργία των επιχειρήσεων και τη διευκόλυνση των εργαζομένων αλλά και οι κίνδυνοι εμφάνισης εγκληματικών δραστηριοτήτων. Ελλοχεύει λοιπόν ο κίνδυνος κάθε είδους απάτης από άτομα τα οποία είναι καλοί γνώστες της τεχνολογίας και τη χρησιμοποιούν για να πραγματοποιήσουν παράνομες πράξεις. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης των ΗΠΑ (K. Laudon και J. Laudon, 2015), προσδιόρισε

την ηλεκτρονική εγκληματολογία ως «κάθε παραβίαση του ποινικού δικαίου που περιλαμβάνει γνώση της τεχνολογίας των υπολογιστών προκειμένου να διαπραχθεί, να ερευνηθεί ή να ασκηθεί σχετική δίωξη». Έτσι, πιο συγκεκριμένα, υπάρχει ένας διαχωρισμός για τις απάτες που σχετίζονται με τα πληροφοριακά συστήματα ο οποίος τις διακρίνει σε εσωτερικές και εξωτερικές (Βενιέρης, Κοέν, Βλησμάς, 2015).

Οι εσωτερικές απάτες είναι αποτέλεσμα καταχρηστικής χρήσης του πληροφοριακού συστήματος από τους εργαζομένους της επιχείρησης (Βενιέρης, Κοέν, Βλησμάς, 2015). Αυτό μπορεί να συμβεί όταν ένας εργαζόμενος επηρεάζει και αλλοιώνει την ακρίβεια των πληροφοριών που καταχωρούνται στο λογιστικό πληροφοριακό σύστημα. Η εισαγωγή μη ορθών δεδομένων που δεν ανταποκρίνονται στη πραγματικότητα ή ελλιπών στοιχείων, οδηγεί σε μη αντιπροσωπευτικά και λανθασμένα αποτελέσματα. Ακόμη, η διάπραξη της απάτης μπορεί να συμβεί με τη διαχείριση προγραμμάτων, η οποία μπορεί να πάρει πολλές μορφές. Μία διαδεδομένη περίπτωση είναι η Τεχνική Κατάτμησης όπου ένα πρόγραμμα αφαιρεί μικρά ποσά από διάφορους λογαριασμούς και τα προσθέτει σε άλλους. Άλλη μια συχνή μορφή είναι ο Δούρειος Ίππος, δηλαδή ένα πρόγραμμα λογισμικού το οποίο αποκρύπτεται μέσα σε ένα μεγαλύτερο πρόγραμμα και μπορεί να είναι υπεύθυνο για συγκεκριμένες εργασίες όπως η διαγραφή υπολοίπων συγκεκριμένων πελατών. Επίσης, γνωστό είναι και το πρόγραμμα Πίσω Πόρτας που αφορά κυρίως τον προγραμματιστή του λογισμικού ο οποίος μπορεί να έχει αφήσει μια δυνατότητα εισόδου στο πρόγραμμα η οποία όμως δεν είναι επίσημα αναγνωρισμένη ούτε εμφανίζεται στο εγχειρίδιο λειτουργίας. Τέλος, η απάτη μπορεί να διαπραχθεί με την επέμβαση των ατόμων της εταιρίας σε στοιχεία των εκθέσεων. Αυτού του είδους η απάτη δεν είναι ιδιαίτερα συνηθισμένη ωστόσο είναι αρκετά δύσκολη στην ανίχνευση και τον εντοπισμό της. Αυτό συμβαίνει διότι υπάρχει μεγάλη εμπιστοσύνη στις εκτυπωμένες εκθέσεις που προέρχονται από ηλεκτρονικό υπολογιστή έναντι στις χειρόγραφες.

Από την άλλη πλευρά, οι εξωτερικές απάτες προέρχονται από άτομα τα οποία δεν αποτελούν μέλη του επιχειρηματικού οργανισμού (Βενιέρης, Κοέν, Βλησμάς, 2015). Συνήθως, προσπαθούν να διαπράξουν απάτη μέσω μη εξουσιοδοτημένης πρόσβασης στο πληροφοριακό σύστημα με τρόπους όπως είναι το Hacking, η Άρνηση Πρόσβασης (Denial Of Service) και το Spoofing. Το Hacking αποτελεί παράνομη είσοδο στο πληροφοριακό σύστημα, κυρίως μέσω του διαδικτύου και αποσκοπεί στην άντληση στοιχείων πελατών, πιστωτικών καρτών και άλλων σημαντικών δεδομένων της επιχείρησης. Η άρνηση πρόσβασης αφορά την περίπτωση όπου ένας ηλεκτρονικός υπολογιστής σταματά να

ανταποκρίνεται λόγω μεγάλης κίνησης δεδομένων και οφείλεται σε ενέργειες που έχει προκαλέσει κάποιος hacker. Τέλος, το Spoofing αναφέρεται στην περίπτωση όπου ένας τρίτος προσποιείται κάποιον άλλον. Με τον τρόπο αυτό μπορούν να διαρρεύσουν εμπιστευτικές πληροφορίες, κωδικοί πρόσβασης και τραπεζικοί λογαριασμοί καθώς οι αποδέκτες έχουν εμπιστοσύνη στην επικοινωνία και δεν υπάρχει αντίληψη ότι πρόκειται για κάποιον κακόβουλο τρίτο.

4.6. Κίνητρα της απάτης

Ο ισχυρός ανταγωνισμός που επικρατεί στο χώρο των επιχειρήσεων μπορεί να οδηγήσει έναν οργανισμό στη διάπραξη απάτης μέσω της παραποίησης των οικονομικών της καταστάσεων. Προκειμένου λοιπόν να παρουσιάσει μια ισχυρή και ιδανική οικονομική θέση καταφεύγει στη μόχλευση των κερδών και στη δημοσίευση μη αξιόπιστων χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Καθώς οι συνθήκες αγοράς είναι ιδιαίτερα δύσκολες, στόχος των οργανισμών είναι η επιβίωση τους, χρησιμοποιώντας κάθε δυνατό μέσο. Έτσι, πολλές επιχειρήσεις συχνά καταφεύγουν σε παράνομες συμπεριφορές με σκοπό να εμφανίσουν το επίπεδο κερδών που επιθυμούν. Πιο συγκεκριμένα, όταν ένας οργανισμός σκοπεύει να λάβει ένα δάνειο από κάποια τράπεζα ή πιστωτικό ίδρυμα θα πρέπει να εμφανίζει ικανοποιητικά οικονομικά αποτελέσματα. Συμπληρωματικά, θα πρέπει να αποδείξει ότι διαθέτει πιστοληπτική ικανότητα προκειμένου να εξασφαλίσει τα απαραίτητα για τη λειτουργία και ανάπτυξη του κεφάλαια. Επομένως, εάν δεν διαθέτει τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά είναι πολύ πιθανό να καταλήξει στην απάτη.

Άλλη μια περίπτωση κατά την οποία μια επιχείρηση μπορεί να παρουσιάσει παραποιημένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις συμβαίνει όταν επιθυμεί να αντλήσει κεφάλαια από το χρηματιστήριο. Η παρουσίαση μιας ανοδικής τάσης των οικονομικών μεγεθών της σε συνδυασμό με την κερδοφόρα εικόνα της αποτελεί βασικό στόχο κάθε επιχείρησης. Η δημοσίευση τροποποιημένων οικονομικών καταστάσεων μπορεί να αποτελεί ισχυρό κίνητρο για τα μέλη της διοίκησης τα οποία επιθυμούν να επιτύχουν ή ακόμη και να ξεπεράσουν τις προβλέψεις και τις προσδοκίες των επενδυτών. Επίσης, όσον αφορά τα διοικητικά στελέχη, το γεγονός ότι πολλές φορές η αμοιβή τους είναι συνδεδεμένη με την οικονομική επίδοση της επιχείρησης δημιουργεί σοβαρά κίνητρα για παραποιήσεις καθώς

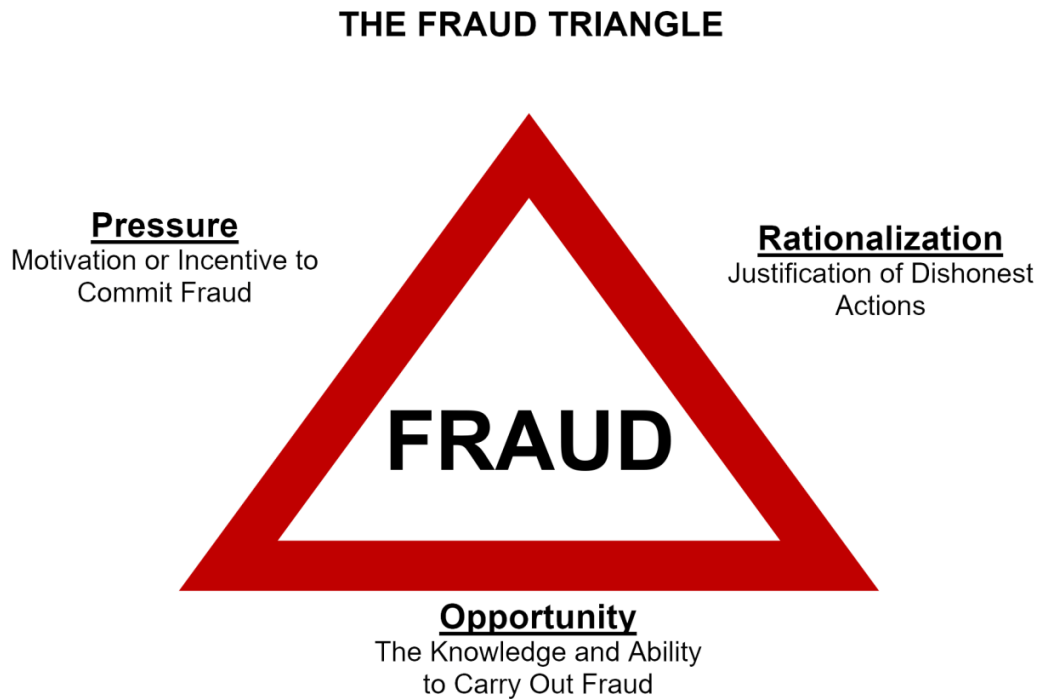
επιζητούν μεγαλύτερες αμοιβές. Ακόμη, υπάρχει πιθανότητα να επιδιώξουν να επηρεάσουν τα οικονομικά αποτελέσματα όταν έχουν βλέψεις για προαγωγή.

Ωστόσο, υπάρχουν κάποιες περιπτώσεις, που αφορούν κυρίως τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες καταφεύγουν σε παραποιήσεις με σκοπό την παρουσίαση μειωμένων κερδών με απώτερο σκοπό τη φορολογική τους ελάφρυνση.

4.7. Το τρίγωνο της απάτης

Η απάτη μπορεί να συμβεί όταν συνυπάρχουν τρεις παράμετροι (Βενιέρης, Κοέν, Βλησμάς, 2015): η πίεση (Pressure), η ευκαιρία (Opportunity) και ο εξορθολογισμός (Rationalization). Οι τρεις αυτοί παράγοντες αποτελούν το τρίγωνο της απάτης (Fraud Triangle) και συναντώνται σε κάθε μορφή απάτης.

Σχήμα 2: Το Τρίγωνο της Απάτης

The Fraud Triangle by Donald R. Cressey

Πηγή: <http://www.internalauditor.me/>

Αρχικά, η έννοια της πίεσης διακρίνεται στην πίεση που αφορά τους εργαζόμενους και στην πίεση των οικονομικών καταστάσεων. Η πίεση των εργαζομένων συνδέεται με τις απάτες που αφορούν την απώλεια των περιουσιακών στοιχείων και διενεργούνται με σκοπό να ωφελήσουν έναν άνθρωπο ή μια ομάδα ατόμων. Οι λόγοι που αυξάνουν την ένταση της πίεσης και συχνά οδηγούν έναν εργαζόμενο στην διάπραξη της απάτης μπορεί να είναι οικονομικοί και να οφείλονται σε χαμηλούς μισθούς, υψηλά προσωπικά χρέη ή υψηλό κόστος διαβίωσης και μεγάλες οικονομικές ανάγκες. Επιπλέον, μπορεί να υπάρχουν κάποιοι συναισθηματικοί λόγοι οι οποίοι περιλαμβάνουν την έλλειψη αναγνώρισης στην εργασία, το αίσθημα της απληστίας, την υπεροψία και την υπερβολική φιλοδοξία. Ακόμη ένας σημαντικός λόγος που μπορεί να ωθήσει τον εργαζόμενο στην απάτη είναι ο τρόπος ζωής του και η ύπαρξη κάποιων εθισμών όπως για παράδειγμα στα ναρκωτικά ή στα τυχερά παιχνίδια. Οι εθισμοί αποτελούν ένα ιδιαίτερο και ισχυρό κίνητρο και συναντάται πολύ συχνά κατά την εξέταση των φαινομένων απάτης. Από την άλλη πλευρά, η πίεση των οικονομικών καταστάσεων αφορά απάτες που σχετίζονται με την παροχή λανθασμένων και ανακριβών στοιχείων στις οικονομικές καταστάσεις. Οι λόγοι που οδηγούν σε αυτό το είδος απάτης ενδέχεται να είναι χρηματοοικονομικοί ή να συνδέονται με τις συνθήκες του κλάδου και τα χαρακτηριστικά της διοίκησης. Εάν ο οργανισμός επιθυμεί να διατηρήσει μια υψηλή χρηματιστηριακή αξία, ειδικά σε περιόδους όπου οι συνθήκες του κλάδου είναι δυσμενείς και προμηνύουν συρρίκνωση της αγοράς, τότε είναι πολύ πιθανό η διοίκηση να μοχλεύσει το επίπεδο των λειτουργικών κερδών. Είναι λοιπόν φανερό ότι τα χαρακτηριστικά της διοίκησης αποτελούν ένα σημαντικό και κρίσιμο παράγοντα όσο αφορά τη φερεγγυότητα των οικονομικών καταστάσεων.

Στη συνέχεια, ακολουθεί ο παράγοντας της ευκαιρίας. Η ευκαιρία γενικά οφείλεται στις ανεπάρκειες του εσωτερικού ελέγχου και στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος στο οποίο υπάρχει η πεποίθηση ότι η διάπραξη της απάτης θα είναι επιτυχής και δεν θα μπορέσει να ανακαλυφθεί. Έτσι, δημιουργείται μια κατάσταση που επιτρέπει σε ένα άτομο να πραγματοποιήσει τις ακόλουθες τρεις ενέργειες. Στην πρώτη φάση, πριν γίνει η απόπειρα πραγματοποίησης της σχεδιαζόμενης απάτης, ο δράστης ελέγχει αν υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες και αν το περιβάλλον είναι ευνοϊκό. Στη συνέχεια, προκειμένου να διαπραχθεί η απάτη είναι απαραίτητη η δυνατότητα συγκάλυψης της από τους Ελεγκτικούς μηχανισμούς του οργανισμού. Στόχος του είναι να αποκρυφτούν οι αποδείξεις και να αποφευχθεί η τιμωρία. Τελευταία ενέργεια είναι η μετατροπή της απάτης σε προσωπικό όφελος. Μια απάτη

πραγματοποιείται για την επίτευξη ενός προσωπικού οφέλους, το οποίο αποτελεί και το βασικό κίνητρο.

Η ικανότητα του εξορθολογισμού αποτελεί τον τρίτο παράγοντα στο Τρίγωνο της απάτης. Για να συνεχιστεί η απάτη, είναι απαραίτητο ο δράστης να εξορθολογίσει την κατάσταση ως αποδεκτή. Πρόκειται δηλαδή για μια εσωτερική διεργασία των ατόμων που διαπράττουν απάτη με σκοπό τη δικαιολόγηση των πράξεων τους. Ωστόσο, ο εξορθολογισμός είναι δύσκολο να ελεγχθεί καθώς κάθε άτομο συμπεριφέρεται με μοναδικό τρόπο και έχει διαφορετική λογική (Βενιέρης, Κοέν, Βλησμάς, 2015).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο – Συμπεράσματα, Περιορισμοί και Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Συμπερασματικά, έχει καταστεί σαφές ότι όλες οι οντότητες χρειάζονται τον εσωτερικό έλεγχο για να επιτύχουν την αποδοτικότητα της επιχείρησης με την έννοια της καλής διαχείρισης της κληρονομιάς της με ταυτόχρονη μεγιστοποίηση των κερδών της και την επίτευξη μακροπρόθεσμων και μεσοπρόθεσμων στόχων.

Σήμερα, ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί ένα σημαντικό τμήμα στην επιχείρηση καθώς ασκεί τον έλεγχο όχι μόνο στον οικονομικό τομέα αλλά σε όλους τους τομείς που ορίζει η διοίκηση, διασφαλίζοντας τα περιουσιακά στοιχεία και επιβεβαιώνοντας την αξιοπιστία των στοιχείων και αρχείων της οικονομικής οντότητας. Προστατεύει τα πάγια στοιχεία του ενεργητικού από κλοπές, απώλειες, καταστροφές και μη κατάλληλες χρήσεις και προφυλάσσει την κληρονομιά του οργανισμού. Επιπλέον, ελέγχει αν οι πόροι της εταιρίας χρησιμοποιούνται για επιχειρηματικούς λόγους και δεν γίνεται σπατάλη και ιδιωτικοποίηση τους από τους εργαζομένους του οργανισμού. Βοηθάει το έργο των εξωτερικών ελεγκτών καθώς προωθεί την αξιοπιστία των λογιστικών αρχείων μέσω της πραγματοποίησης ελέγχων, φυσικών απογραφών και συγκρίσεων των καταγεγραμμένων με των πραγματικών στοιχείων.

Συγχρόνως, είναι υπεύθυνος για την αποτελεσματικότερη άσκηση των καθηκόντων και των υποχρεώσεων και επομένως την καλύτερη και αποδοτικότερη λειτουργία του οργανισμού. Διαχωρίζει τις εργασίες και τις αρμοδιότητες έτσι ώστε κάθε εργαζόμενος να φέρει ευθύνη για ένα συγκεκριμένο έργο και να μην αναλαμβάνει εξ' ολοκλήρου έναν κύκλο εργασιών. Με αυτό τον τρόπο πετυχαίνει καλύτερη εποπτεία και εμποδίζει την ανάπτυξη συνθηκών που ευνοούν την διάπραξη κάποιας παράνομης δραστηριότητας. Ελέγχει ακόμη αν η επιχείρηση τηρεί τις καθορισμένες και αποδεκτές αρχές, αν ακολουθεί τον Κώδικα Δεοντολογίας και αν εφαρμόζει τους κανόνες που έχει θεσπίσει η διοίκηση. Το προσωπικό της επιχείρησης θα πρέπει να συμμορφώνεται στους νόμους και να επιδεικνύει αξιοπρέπεια και σύνεση. Ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να προάγει στους εργαζομένους μια κουλτούρα ηθικής, να προωθήσει την αυτοπειθαρχία, την εντιμότητα και το αίσθημα υπευθυνότητας. Πρέπει να αποτελεί βασική προτεραιότητα στις επιχειρήσεις καθώς συμβάλλει στην αύξηση

της μελλοντικής προστιθέμενης αξίας και δεν πρέπει να θεωρείται δραστηριότητα που παράγει δαπάνες καθώς τα οφέλη από την εφαρμογή της είναι αδιαμφισβήτητα.

Επιπρόσθετα, ο εσωτερικός έλεγχος βοηθάει το έργο της διοίκησης όσον αφορά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων καθώς προτείνει ιδέες και προτάσεις βελτίωσης των συστημάτων διακυβέρνησης, καλύτερης αξιοποίησης των πόρων και αύξησης της αποδοτικότητας. Συμπληρωματικά, ενημερώνει τα διοικητικά στελέχη για το αν έχει πραγματοποιηθεί επίτευξη των σχεδίων και των στόχων που έχουν οριστεί και αν λειτουργεί η επιχείρηση σύμφωνα με τα καθορισμένα πρότυπα.

Επιπλέον, ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί ένα πολύτιμο εργαλείο πρόληψης της απάτης και των σφαλμάτων που οδηγεί την επιχείρηση στην αντιμετώπιση των κινδύνων εξασφαλίζοντας τη βιωσιμότητα της. Με τη διαδικασία αξιολόγησης των κινδύνων και με την έγκαιρη αναγνώριση των ενδείξεων για καταστάσεις απάτης, η επιχείρηση είναι κατάλληλα προετοιμασμένη και ικανή να ανταποκριθεί και να αντιμετωπίσει όλες τις δυσμενείς καταστάσεις. Όταν οι εσωτερικοί ελεγκτές διαθέτουν την κατάλληλη επαγγελματική κατάρτιση και μόρφωση, είναι ανεξάρτητοι και αμερόληπτοι και δεν επηρεάζονται από τα συμφέροντα τους τότε μόνο μπορούν να διασφαλίσουν ότι η οντότητα λειτουργεί υπεύθυνα και ηθικά. Η ύπαρξη ενός ισχυρού συστήματος εσωτερικού ελέγχου μπορεί να εντοπίσει κινδύνους και δυσλειτουργίες και ακόμη, να καταπολεμήσει και να μετριάσει την απάτη και τις παράνομες δραστηριότητες που συμβαίνουν στον επιχειρηματικό οργανισμό.

Το τμήμα εσωτερικού ελέγχου και η διοίκηση πρέπει να δώσουν ιδιαίτερη σημασία στο ενδεχόμενο εμφάνισης απάτης και στους τρόπους και τα μέτρα τα οποία απαιτείται να εφαρμόσουν προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις έκνομες πράξεις και τα φαινόμενα απάτης. Είναι γεγονός ότι η έλλειψη ενός ισχυρού συστήματος εσωτερικού ελέγχου και οι αδυναμίες στη λειτουργία του οδηγούν ευκολότερα στη διάπραξη απάτης και στην από πρόθεση εκμετάλλευση της επιχείρησης με σκοπό το προσωπικό όφελος.

Η αξία του εσωτερικού ελέγχου είναι ιδιαίτερα υψηλή και είναι απαραίτητο να γίνει κατανοητό από όλες τις επιχειρήσεις. Η δημιουργία και η λειτουργία του τμήματος εσωτερικού ελέγχου στους επιχειρηματικούς οργανισμούς είναι καθοριστική προκειμένου να επιτύχει την επιβίωση του στο σύγχρονο ανταγωνιστικό περιβάλλον. Επομένως, κρίνεται απαραίτητη η αναγνώριση του έργου και της συμβολής του.

Στη συγκεκριμένη διπλωματική εργασία πραγματοποιήθηκε θεωρητική διερεύνηση του θέματος του εσωτερικού ελέγχου με τη συμβολή της Διεθνούς αλλά και της Ελληνικής βιβλιογραφίας. Η έλλειψη παρουσίας πρακτικών και εμπειρικών ερευνών αποτέλεσε περιορισμό στην ανάπτυξη της παρούσας εργασίας.

Για μελλοντική έρευνα προτείνεται η μελέτη συγκεκριμένης επιχειρηματικής μονάδας η οποία εφαρμόζει ολοκληρωμένο σύστημα εσωτερικού ελέγχου. Η πραγματοποίηση πρακτικής έρευνας θα μπορούσε να αποτελέσει ένα επόμενο βήμα μελέτης. Θα ήταν ενδιαφέρον να δοθούν ερωτηματολόγια στο προσωπικό της επιχείρησης με θέμα τις απάτες, τα είδη και τις αντιδράσεις σε αυτές. Ακόμη, να ρωτηθούν για την άποψη τους για το ρόλο του εσωτερικού ελέγχου μέσα στον οργανισμό και για τα οφέλη από τη λειτουργία του. Έτσι, μπορεί να δημοσιευθεί μια εμπειριστατωμένη άποψη του ίδιου του προσωπικού για τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζει τον εσωτερικό έλεγχο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία:

- Γεώργιος Βενιέρης, Σάνδρα Κοέν, Ορέστης Βλησμάς (2015), *«Λογιστικά Πληροφοριακά Συστήματα»*, Εκδόσεις ΟΠΑ, Αθήνα.
- Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου και Διεθνή Πρότυπα Δικλίδων Ποιότητας.
- Χρήστος Καζαντής(2006), *«Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος-Μια συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων»*, Εκδόσεις Business Plus, Αθήνα.
- Κωνσταντίνος Καραμάνης(2008), *«Σύγχρονη Ελεγκτική, Θεωρία και Πρακτική Σύμφωνα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα»*, Εκδόσεις ΟΠΑ, Αθήνα.
- Χρήστος Ι. Νεγκάκης, Παναγιώτης Δ. Ταχυνάκης (2017), *«Ελεγκτική - Εσωτερικός Έλεγχος, Θεωρία και Εφαρμογές»*, Εκδόσεις Αειφόρος Λογιστική, Θεσσαλονίκη.
- Θεοδώρα Παπαδάτου (2005), *«Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος Ανώνυμων Εταιριών»*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.
- Αντώνης Α. Παπάς (2003), *«Εισαγωγή στην ελεγκτική»*, Εκδόσεις Γ. Μπένου, Αθήνα.
- Άγγελος Α. Τσακλαγκάνος, Χαράλαμπος Θ. Σπαθής (2015), *«Ελεγκτική»*, Εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη Α.Ε. , Θεσσαλονίκη.
- Γιάννης Φίλος(2004), *«Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου Επιχειρήσεων»*, Εκδόσεις IQ GROUP, Αθήνα.

Ξένη Βιβλιογραφία, Άρθρα:

- Beasley M. , Buckless F. , Glover S. , Prawitt D.(2017), «*Ειδικά Θέματα Ελεγκτικής – Ανάλυση Περιπτώσεων*», Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδης.
- Joseph W. Koletar (2003), “*Fraud Exposed – What you don’t know could cost your company millions*”, John Wiley & Sons.
- Kenneth C. Laudon, Jane P. Laudon(2015), «*Πληροφοριακά Συστήματα Διοίκησης*», 11^η Αμερικανική Έκδοση, Εκδόσεις Κλειδάριθμος.
- K. H. Spencer Pickett (1997), “*The Internal Auditing Handbook*”, John Wiley & Sons.
- Michael Power(1997), “*The Audit Society-Rituals of Verification*”, Oxford University Press.
- Grant Thornton(1990),”*Audit Manual*”, Longman.
- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (Ιούνιος 2017), «Enterprise Risk Management Integrating with Strategy and Performance». Retrieved from <https://www.coso.org/Documents/2017-COSO-ERM-Integrating-with-Strategy-and-Performance-Executive-Summary.pdf>
- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (Μάιος 2013), «Internal Control- Integrated Framework». Retrieved from <https://www.coso.org/Documents/990025P-Executive-Summary-final-may20.pdf>
- Daniel Botez (2012). “Internal Audit and Management Entity”. *Procedia Economics and Finance*, Vol. 3, pp. 1156-1160.
- Maria Alina Caratas and Elena Carasela Spatariu (2014).”Contemporary Approaches in Internal Audit”. *Procedia Economics and Finance*, Vol. 15, pp. 530-537.
- Andrew D. Chabers and Marjan Odar (2015). “A new vision for internal audit”. *Managerial Auditing Journal*, Vol. 30, pp. 34-55.
- Petrascu Daniela and Tamas Attila(2013).” Internal audit versus Internal Control and Coaching”. *Procedia Economics and Finance*, Vol. 6, pp. 694-702.
- Petrascu Daniela and Alexandra Tieanu(2014), “The Role of Internal Audit in Fraud Prevention and Detection”, *Procedia Economics and Finance*, Vol. 16, pp.489-497.
- Ahmad Feizizadeh (2012). “Strengthening internal audit effectiveness”. *Indian Journal of Science and Technology* Vol. 5 , pp. 2777-2778.

- Radu Florea and Ramona Florea(2013). “Internal Audit and Corporate Governance”, *Economy Transdisciplinarity Cognition*, Vol. 16, pp. 79-83.
- Cristina Iovu (2018). “The Role and Key Objectives of the Company’s Internal Audit Process” *.Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, Vol. 4, pp. 19-44.
- Shalini Laxman (2014). “The fight against fraud”. Retrieved from <https://iaonline.theiia.org/the-fight-against-fraud>
- Norman Marks(2015). “Internal audit and fraud”. Retrieved from <https://iaonline.theiia.org/blogs/marks/2015/internal-audit-and-fraud>
- P.J. Steinbart, R. L. Raschke, G. Gal, W. N. Dilla(2012).” The relationship between internal audit and information security: An exploratory investigation”, *International Journal of Accounting Information Systems*, Vol. 13, pp.228-243.
- Carolyn Strand Norman, Anna M. Rose, Jacob M. Rose (2010). “Internal audit reporting lines, fraud risk decomposition and assessments of fraud risk”. *Accounting, Organizations and Society*, Vol. 5, pp. 546-5573.
- Yu-Tzu Chang et al. (2019).” The impact of internal audit attributes on the effectiveness of internal control over operations and compliance”, *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, Vol. 15, pp. 1-19.

Ηλεκτρονικές πηγές:

<https://www.hiia.gr/sitemap/protipa-esoterikou-elegchou.html>

<https://www.accountingtools.com/articles/2019/1/5/fraud-triangle>

<https://global.theiia.org/translations/PublicDocuments/Code-of-Ethics-Greek.pdf>

https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/guidance_fraud_risk_assessment_el.pdf